

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL X — Nr. 36 (280) Simbătă 9 SEPTEMBRIE 1967 — 8 PAGINI, 1 LEU

Săptămîna

Mihail Kogălniceanu

Civilizația este dară adunarea împreună a izbn-
zilor științifice și a izbnzilor politice.
(M. Kogălniceanu, Calendar pentru poporul romă-
nesc pe anul 1845, Iași).

„Dacă ar fi să găsească o formulă pentru acel care nu e decît o necontenită revărsare de viață ce nu slăbește nici o clipă împingerea înainte a altor unde, ea n-ar putea să fie alta decît aceea a realismului organic. Realism, adică, pe vremea romantici-ilor prea adesea înșelați de teorii sau ametiți de propria lor retorică, simțul totdeauna sigur al lucrurilor de sprijin. al nevoilor la termen, al datoriei care se cere îndeplinită în rîndul înții. Pe cînd alții se pierdeau în chibbucul pierzătoare de vreme, dar dătătoare de satisfacții mărunte, el se arunca drept asupra chestiunilor mari și le cuprindea în toată întinderea lor, fără a-și ascunde greutățile, dar fără a se speria cîtuși de puțin de dinsele.”

Definiția aparține lui Nicolae Iorga și datează din 7 februarie 1935. Nimeni n-a mai surprins, cu atita ascuțime, esența geniu-ului politic al lui Mihail Kogălniceanu, și de aceea se cuvine să o reamintim astăzi, cînd sărbătorim 150 de ani de la nașterea unuia din marii oameni de stat ai României. Un om de stat care, asemenea lui Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab, Mihail Viteazul, Tudor Vladimirescu, a avut în cel mai înalt grad simțul adînc al vieții lăuntrice a poporului lor, rostită sau nerostită, și înzestrarea literară excepțională pentru a-și da expresie însemnînd-o cu propria lor ardere interioară. Cu-vîntul și litera tipărită au fost, pentru Kogălniceanu, „logosul” care străbate mistuind aparențele și mistificările, pînă în esența lucrurilor, și o revelează spre a acționa apoi asupra ei cu o voință ce nu cunoste stavilă.

„Un rău pierde jumătate din puterea sa cînd îi cunoaștem originile” spunea Kogălniceanu. Și alături de celălalt geniu politic românesc al vremii, Bălcescu, el a fost un diagnostician fără greș al tuturor relelor de care boala națiunea română în acel veac, în care civilizația europeană se afla în plină transformare, tumultuoasă, în vreme ce la gurile Dunării „2000 de boieri”, atribuindu-și titlul de națiune încercau să țină istoria în loc spre a nu-și pierde privilegiile. Bălcescu a fost un analist mai curaj și mai complet al răului social, cel mai grav dintre toate. Scrierile lui în acest domeniu au reținut atenția unui Marx. Kogălniceanu nu a făcut sociologia lumii în care se mișca, ci definind lapidar răul și-a concentrat energia în extirparea lui. Nu discursul din 25 mai 1862 rămîne adevărata lui operă cum a rămas *Question economique des Principautés Danubiennes*, ci lovitura de stat de la 2 mai 1864 în care, mină în mînă cu alier-egoul său domnesc a tras consecințele față de îndărătnicia sălbatică a clasei privilegiate. Rostindu-și testamentul solemn sub bolțile Academiei Române în 1891, el se oprea asupra acestei opere pe care o atribuia, cu același simț al măsurii, întregii sale generații.

În momentul în care tînărul de la 19 ani trimis la studii în Occident constata ignoranța și prejudecățile ce învăluiau, ca urmare a neștiinței sau a unei perfide campanii interesate, poporul român, istoria și cultura lui, el scrie pentru străinătate, cea dintîi istorie în spirit modern a tuturor românilor reeditînd, ca elev a lui Ranke, fapta lui Miron Costin și a lui Dimitrie Cantemir. Paralel, redactează cel dintîi breviar de istoria limbii și literaturii române pentru străinătate — în același timp și prima istorie a literaturii române propriu-zisă. Sinteza de istorie națională a lui Kogălniceanu nu este o operă clasică așa cum este *Istoria românilor sub Mihail Voievod Viteazul*, dar ea trasează în linii definitive, în 1837, cadrele adevăratei istorii naționale, a tuturor românilor, peste hotarele arbitrar impuse, ca tot altele cicatrici pe trupul țării de vicisitudinile istoriei. Apoi a pornit acțiunea de a extirpa aceste cicatrici de a reda chipului patriei nețezime și armonie. Geniul lui va ști să ocolească, să erodeze sau să lovească frontul în toate piedicile pînă ce, la 24 Ianuarie 1859, una dintre cicatrici se șterge și statul național român ia ființă. Pentru înfăptuirea lui, Kogălniceanu mobilizase toate energiile, toate mințile unei strălucite generații, atacînd în fruntea unui pluton de spirite mari, dar avînd necontenit în minte adevărul că forța lui și a acestora nu există decît în măsura în care este expresia uriașei energii a maselor anonime. Această energie, răscolită, dinamizată, făcută conștientă de idealurile pentru care luptă, a intervenit în momentul hotărîtor și a decis istoria.

Ca om de acțiune, ca geniu politic dotat cu deosebite însușiri literare se apropie Kogălniceanu și de a treia problemă fundamentală a generației sale, problema ce forma împreună cu chestiunea socială și națională un triptic indisolubil: crearea culturii române moderne, chezașie și măturte în fața lumii pentru aptitudinile spirituale ale poporului român și pentru drepturile acestuia de a și le dezvolta în libertate.

Oricît de vie, de bogată, de variată era în vremea sa, efervescența intelectuală a unei nații dornică să anticipeze emanciparea politică de sub suzeranitățile și protectorate printr-o evadare spirituală în spațiile unde se prefurau curentele de idei ale Europei gînditoare și luptătoare această confundare singură în fluxul torrențial ce spăla urmele unui secol de fanarism și umilînță, prezenta un pericol capital. Acela ca viitura grăbită a apelor să ia în goana ei nu numai putregalul stătut și înăbușitor, dar și pămîntul sănătos de sub el. Cultura română avea nevoie de rădăcini. De rădăcini puternice, în stare să hrănească și să ridice creșterea înalte. Acela care i le-a arătat a fost, iarăși, Kogălniceanu. Astăzi, programul Daciei Literare nu mai impresionează, poate, pe cine nu-l reintegrează în contextul istoric. Nu găsim în el febra aceea unică prin care fiercare rînd a lui Bălcescu răsună viu de parcă omul ne-ar sta în față. Dar odată rostit programul ce formula iarăși, în câteva propoziții, „imperativul categoric” al momentului în perspectiva unei întregi dezvoltări istorice, Kogălniceanu trece însuși în tăcere și publică monumentala colecție de *Letopisește* din conștiinței românești fiurul unei spectaculoase istorii și credințe că poporul care a învins atîtea în trecut va ști să o facă și în viitor. În același moment, Vasile Alecsandri dă la iveală supremul său titlu de glorie și partea cu adevărat venetică a operei sale: *Poeziile populare ale românilor*. Pe aceste temelii, creatorul român putea de aci înainte să zidească tratate o cultură însetată de orizonturi și capabilă să le integreze într-o sinteză purtînd pecetea geniului autohton.

Realitatea românească de acum 150 de ani, cînd se naștea Mihail Kogălniceanu, era un ghem inclicit de întrebări, de dez-nădejdi, de aspirații diverse și divergențe onorale de decepții, de dureri și de dirzenii ce se adunau sub pămînt căutîndu-și calea pe unde să se reverse. Trei ani mai tîrziu acest nod era tăiat cu sabia de cel ce se îmbrăcase în cămașa morții, dar o sută de probleme astăzi, am zice concrete, se cereau rezolvate înainte ca națiunea română să-și poată lua locul în rîndul națiunilor lumii. Epoca avea nevoie de un geniu politic pozitiv, ardent și totodată lucid, neobosit și atît de tenace, încît să roadă și să sfarme pînă în cele din urmă cele mai tenace adversități coalizate. Acest geniu a fost Mihail Kogălniceanu.

DAN ZAMFIRESCU

Distinguo

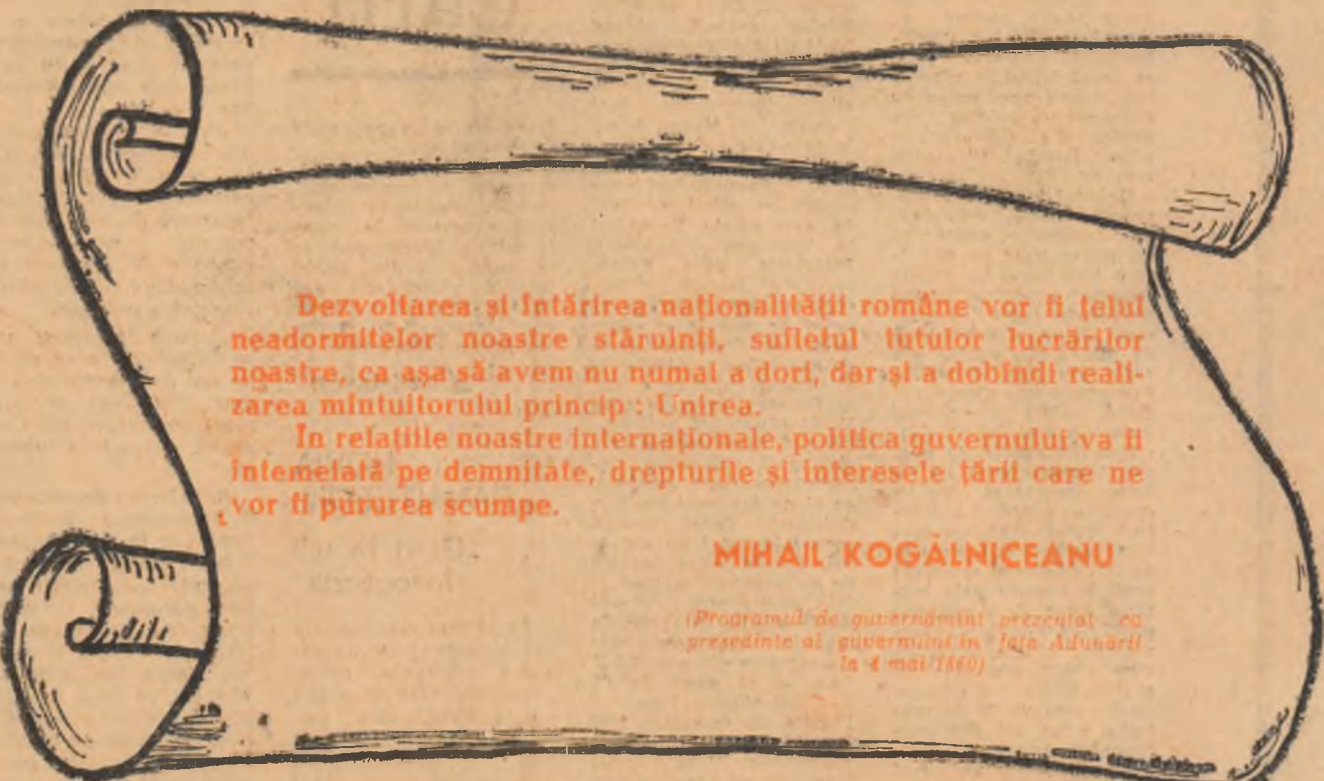
Infățișări istorice ale poeziei

(III)

Procesul distimulării sub atribute artistice a acestei mari împrejurări de viață colectivă este tot atît de evident. Cînd poetul, din rapsod, a devenit scriitor, versul lui a putut fi liber să susțină cele mai rămoase comparații logice în locul mai înuilor metafore primitive și în același timp să prolifereze neașteptate complicații metrice, întemeind astfel acea știință prozodică, din care rima, refrenul, scurtimea secvențelor și în general simplitatea puteau prea bine lipsi. Complicația formală n-a atacat însă puterea mnemotehnică a versului și filozofii, oamenii de știință și cu atît mai mult pedagogii, începînd să se servească de acest vechi instrument de memorizare, i-au impus servitutea utilității didactice. Literatura informativă deci particularizează perioada manuscrisă. E vremea cînd Hesiod își versifică teogonia, filozofii pre-socratici — in-teleptiunea, Empedocle — adevărurile fizicii sale, iar mai tîrziu un Apptian — meșteșugul vinătoresc, ca să nu ne mai gîndim la alte opere didactice de mai tîrziu, dar cel puțin tot atît de celebre. Literatura informativă a făcut inițial necesară densitatea gnomică a sentinței, pe care azi o resimțim ca ținută de rigoare a versului clasic, zis vers-dicton sau vers-proverb. Formularea gnomică este prin urmare embrionul și totodată instrumentul poemului didactic, care a hibridizat poezia mii de ani cu valori străine de natura ei.

Chiar după încheierea perioadei manuscrise, secole întregi din perioada tiparului vor continua rutinar să copleșască versul cu ceea ce se dovedise a fi fost sarcina prozei. Căci tiparul a însemnat abolirea totală, în timp, a oralității. Disocierea obiectului poeziei de acela al prozei s-a efectuat de la sine. Scuturarea versului de didacticism și apoi de retorică și narațiune nu este un proces intîmplător al veacului nostru și în parte al celui anterior, ci rezultatul necesar al născocirii tiparului care, suplimentînd memoria și elucidîndu-ne astfel spațiul mental, a înlesnit poeziei preocuparea de natură proprie. Tiparul, ca împrejurare de viață obștească, a pus la dispoziția nevoilor prozei o memorie sigură, datorită căreia versul a putut scăpa de robia babilonică a perioadei informative, dedin-du-se, după cum se va vedea, la comportări nesăbuite de independență. E de crezut că puțină omului de a-și imprima gîndul, aflîndu-se la origina specializării spiritului modern, a creat nu numai conștiința de sine a poeziei, manifestată prin voința de disociere de valori parazitare, dar a înlesnit de asemenea constituirea criticii poeziei. Pe drept cuvînt, se mira Montaigne la timpul său că există mai mulți poeți decît critici: „Voici merveille : nous avons bien plus de poètes, que juges et interpretes de poesie. Il est plus aisé de la faire, que de connaître. A certaines mesures basse, on la peut juger des préceptes et par art. Mais la bonne, lecessive, la divine est au dessus des regles et de la raison. Quiconque en discerne la beauté d'une vue ferme et rassise, il ne la voit pas, non plus que la splendeur d'un éclair. Elle ne pratique point notre jugement : elle le ravit et le ravage”. E limpede pentru ce sînt mai numeroși poeții decît criticii: rațunea, de care se folosesc aceștia, operează cu mijloace inadecvate cunoașterii poeziei. Nimic mai adevărat decît afirmațiile lui cu privire la natura întermitentă, ca și electrică, a poeziei; intuiția e notabilă și de departe anticipantă asupra chestiunii. Efectual, nu ni se explică totuși disproporția dintre numărul mic de critici și numărul mare de poeți. Natura poeziei va rămîne aceeași pentru modernii și contemporanii, dar numărul criticilor în zilele noastre excedează pe al poezilor. Nimeni n-ar mai putea să exprime azi mirarea lui Montaigne.

VLADIMIR STREINU

Dezvoltarea și întărirea naționalității române vor fi țelul neadormitelor noastre stăruinți, sufletul tuturor lucrurilor noastre, ca așa să avem nu numai a dori, dar și a dobîndi realizarea mîntuitorului princip : Unirea.

În relațiile noastre internaționale, politica guvernului va fi întemeiată pe demnități, drepturile și interesele țării care ne vor fi pîrura scumpe.

MIHAIL KOGĂLNICEANU

(Programul de guvernămînt prezentat cu
prezidenție al guvernului în Sesiunea
la 4 mai 1860)

NICHITA STĂNESCU: „11 elegii“

Elegia întâia este elegia Sinelui. A sinelui artistic, a conștiinței în sine. A sinelui lumilor în general. Un sine însă care nu este numit, desenat, ci unul care ar fi ca o suflare dar care nu este suflare, materialitate, căci el... Nu are nici măcar prezent, / desi e greu de închipuit / cum anume nu-l are // El este înăuntrul desăvârșit, / interiorul punctului, mai înghesuit în sine decât însuși punctul / El nu se lovește de nimeni / și de nimic, pentru că / n-are nimic dăruit în afară / prin care s-ar putea lovi. /

Asadar, ne aflăm în centrul încreierii la lumilor, în „punctul” eminescian al Scriitorii I, nu conceput în sine concret, cosmologic, cum se află acolo, ci drept o conștiință în sine a punctului (demuicricărilor lucrului, însuși galaxiilor). Poetul contemporan are, spre deosebire de viziunea filică a lui Eminescu, viziunea internă a punctului Sine, a cuvântului Sine, a conștiinței în sine ca atare considerată ca punct genetic. Ea simulează imaginația lirică nu prin terminologie, care firește este kantiană și hegeliană (dialectică), ci prin neîndreptarea termenilor a ființei, naturii, punctului, prin imposibilitatea conturării, indicării, palpării ei, deci printr-o tramă de limbaj. Atunci versurile poemului se deschid în fața succesive, vizionare, ele sînt, precum se observă, date în chip de definiții aparent obturate, dar care se deschid mintii ca un ecran pe care imaginația se proiectează și se caută clocole în sensuri. Versurile au izul unor texte presocratici, oraculari, chiar orifice și inefabile — Sinele putînd fi aici și „Intruchiparea-inefablabilul” — în ansamblu. Desi prin citare fragmentară orîșmul lui Nichita Stănescu suferă trădări: se ridică asemenea oricărei fantasmă, la apariția zorilor.

După Elegia întâia, intrăm în plină fenomenologie a spiritului liric care în esență respectă fenomenologia spiritului uman (Hegel) fără a fi după opinia mea, o ilustrare a acesteia, sau cum s-a înșinat. Cîștigul pentru lirică depășește, chiar așa fiind, sursa. Este cert. Elegiile configurează sectoare lirice noi și Nichita Stănescu este, s-ar putea spune, poetul care a lansat una dintre cele mai exacte dimensiuni ale liricii moderne: Viziunea — nu numai filozofică — a universului și universurilor. Bineînțeles, ea poate fi depășită și la alți poeți, de toate vîrstele, însă cred că niciunul nu a avut conștiința de sine a viziunii poetice. Nichita Stănescu a avut-o și, drept argument, un întreg volum a fost intitulat programatic *O viziune a sentimentelor* (1964).

Fenomenologic, asadar, ne aflăm cu Elegia a doua, *Gerice*, în momentul necesității cuvîntului, — ca formă expresivă a spiritului — în momentul necesității cântărilor (denunțurilor) date existente. Este momentul mică al omeniilor, sau tentativă mitologică permanentă a ei. Filozofic vorbind, evenimentul corespunde cu necesitatea inventării con-

ceptului, care incipient e brut, a conceptului care are funcția de a ne separa și unifica simultan cu realul: „În fiecare scorbura era așezat un zeu. // Dacă se crăpa o piatră, repede era adus / și pus acolo un zeu // Era de ajuns să se rupă un pod, / ca să se așeze în locul gol un zeu, // ori, pe sosele, s-apară în asfalt o groapă, / ca să se așeze în ea un zeu. // O, nu te blâna la mină sau la picior, / din gresălele din dădinsii // De îndată vor pune în rană un zeu, / ca peste tot, ca pretutindeni, / vor așeza acolo un zeu / ca să ne-nchinăm lui, pentru că el / apără tot ceea ce se desparte de sine”.

Treapta următoare (*A treia elegie*) este aceea a contemplării, a unei meditații primare. Din punct de vedere liric, aici situăm a doua deschidere estetică a cărții — după aceea în abstractul elegiei întâia — deschidere de altfel anticipată încă din volumul *O viziune a sentimentelor*.

A contempla înseamnă a viziona, a te contopi cu obiectul, înseamnă a construi viziune prin intuiție aglomerată: „Deodată aerul urlă... // Și scutură păsările în spinarea mea / și ele mi se înfig în umeri, în sîră, / ocupă totul și nu mai au unde sta. // În spinarea păsărilor mari / se-nfig celestane, / Frîgălii zăbătătoare le trăsac, / avaticale plante, // Nici nu mai pot sta drept, / ci doborî, peste pietre

fluorescente, / mă tin cu bratele de stilul unui pod arcut peste ape inexistente, / Fluviu de păsări înfipie / cu pliscurile una-ntra-este agită, / din spumare mi se revarsă / spre o mare-nghetată, neînegră / Fluviu de păsări murind, / pe care vor lansa bărci ascuțite / barbari, migrind mereu spre linuturi / nordice și nelocuite.”

Transferințele în teoria lirică submersă a cărții, a contempla înseamnă a te pune adine, înăuntrul fenomenelor, în „punctul de vedere” al lucrurilor, al materiei multiple. Ceea ce înseamnă a vedea universul mare și mic cu alți ochi, a-l vedea diferit (e o iluzie desigur) decât din punctul uman, propriu de vedere: a schimba, în consecință, cu ajutorul lucidității onirice, ordinea firii — pentru a scoate mai ușor la suprafață sensurile nevăzute ale realului și irealului, căci de bună seamă o altă ordine trebuie să se arate, dacă avem curajul de a privi dintr-o perspectivă anorganic și organic, dinspre geologic spre vegetal s.a.m.d. Contemplația este, deci, din acest punct de vedere, și în acest moment al elegiei a treia, al fenomenologiei lirice la care asistăm, punctul genetic al unor viziuni cosmologizante.

Maui mult. Poetul se scufundă în chiar înțimțimea organelor receptoare. De pildă, a organelor vederii pe care nu-l mai concep funcțional, ci ca scop în sine, ca univers autonom cu altfel de legi decât cele optice, fizice cunoscute: „Deodată ochiul devine gol pe dinlăuntru / ca un tunel, privirea / se face una cu tine, // Iată pînă unde poate ajunge / privirea, / dacă se trezește. // Deodată devine goală, aîdona unei țevi de plumb prin care / numai albastrul călătorește. // Iată pînă unde poate ajunge / albastrul treaz: // Deodată devine gol pe dinlăuntru / ca o arteră fără sînge // prin care peisajele curgătoare ale somnului / se văd: sau lăta un alt citat, — probant și pentru inversarea raporturilor dintre obiect și subiect, a unghiurilor de vedere, dar și pentru subiectul care devine obiect: „Dar mai degrabă, / ea, privirea, ne tine / la un capăt al ei, fructificată. // Suge din noi cit poate, / pîndă a ne-arăta / îngerii copacilor și ai / celorlalte priveliști. // Copacii ne văd pe noi, / iar nu noi pe ei. // Ca și cum s-ar sparge o frunză / și-a curge din ea / o gîrlă de ochi verzi. // Sintem funcționați. Atîrnăm / de capătul unei priviri / care ne sugere”.

În acest chip la naștere în Elegiile poetului o viziune lirică materială, ponderabilă, spre deosebire de cea promulgată la început, imaterială, imponderabilă, poate fi pusă pe seama a două puncte de vedere: unul din transluțivul cuvîntului pur și al organelor pure încearcă să desprindă viziuni preformate, halucinatînt introspective, altceva decât cele ale experienței simboliste.

La A patra elegie intrăm în zona conflictelor, a sensurilor existențiale. O indică și motto-ul: *Lupta dintre viscerale și real*. Aici însă evoluția spiritului liric are doar un foarte pregnant echivalent metaforic, vizual, — („Eul Mediu s-a retras în chiliele / roșii și albe ale singelui meu”) — fără cine știe ce profunzime filozofică. Dar conflictul vizat spreosește imediat ce poetul a întrevăzut pericolul contemplativ la nivelul cotropirii spiritului de către concret (*A cincea elegie*). Căci lipsa de concept duce la ispită concretului. Or, pătrunderea concretului în noi sau a noastră în concret înseamnă a se situa într-o lume fără sens. Abia cuvîntul, generalul ordonează cugetul și îl ordonă, ne separă de real, ne ajută să-l descifrăm (p. 38). Aici elegia se compune dintr-un singur discurs, formulă ce va reveni alternată cu aceea vizionară. Punctul

culminant al conflagrației spiritului liric îl atingem în *A șasea elegie (Afazia)* și *A șaptea elegie (Opțiunea la real)*. Consecința extremă a tentativii în real Nichita Stănescu o numește *afazia*. Adică rătăcirea fără sens printră sensurile lucrurilor, pierderea totală a capacității sensibile a cuvîntului. Viziunea lirică din acest episod e geomorfică, totemică, pluvioasă, bacoviană, excelentă ca peisaj metafizic, dilematic (p. 41-42). Imediat urmează ipoteza smulgerii din real, momentul opțiunii la real. Nu e vorba de o desprindere absolută. Nu. E o desprindere prin acceptarea în numele (și numărul) realului, a obiectelor sale, posedarea lor prin delatare conceptuală.

De aici intrăm în zona fantastică a abstractului (Este consecința rațională a opțiunii). În zona concretului și a ideilor pure, în zona în care ele se nasc boreal, și numită de poet ca atare: *Elegia a opta, Hiverboreana*. În acest punct, epistemologia poetului atinge absolutul spiritului în plenitudine, nu poate fi concepută. („Absolutul, scrie Hegel, nu trebuie conceput, ci simțit și intuit, nu conceptul său, ci sentimentul său și intuiția sa trebuie să aibă cuvîntul și să fie exprimate). Ea se arată un semn simpatetic cu inflexiunii erotice, un semn parca al vieții și al morții, căci cine intră aici nu are decât două șanse: să moară ușor de suflare de căntă și să viețuiască în viața eternă a abstracției („litera A”) se confundă cu absolutul, împărțind frumusețea immului. „Efizionomia” e este cercetată cu ardore ca care poezii cîntă Nemurtoarea iubii, (necunoscută). Urmează, firește *Elegia a noua*, care simbolizează procrearea și nașterea ideii al cărei efort o sugerează și îl egal cu nașterea unui sistem solar, mai bine zis un prototip. Îl considerăm utilizată și în alte poeme — este semnificativă și trimite ca și alte versuri la meditații asupra funcției pe care o are oricui la N. Stănescu: „Numai din somn / se poate trezi fiecare, — / din coaja vieții nici unul, / niciodată”.

Prin Elegia a zecea sistem — spus tot altfel de rezumativ ca și pînă aici — în planul individualității complexe. Omul constituit odată agregat, suferă de propria sa prezență, existentă, suferă pentru că are Eu, pentru că este centrul universului, pentru că are, în ultimă instanță, un Eu cosmic. Sursă de toruri și orgolii desarte.

Cu A unsprezecea elegie ne este prezentată vizionară soluția umanistică ca unică soluție salvatoare de la neant. E soluția preferată de Beethoven și Goethe, la ambii simfonică, finală. Ea reprezintă și la Nichita Stănescu apoteoza cărții și a vieții spirituale.

N-am vorbit de *Omul-fantă*, elegie fără cifră, așa propune un tip de personalitate scormonitoare ca o lamă cunțioasă, mai bine zis un prototip. Îl considerăm și pe poet ca aparținînd unei atare secte care modifică abil viziunea în utopie și utopia în viziune. Cu alt prilej, ceva mai amănunțit.

P.S. Evident, elegiile comunică mult mai mult decât anecdotică fenomenologică descifrată de noi aici. Fînd construite în viziune, e de analizat, într-alt loc — farmecul viziunilor lui N. Stănescu, așa cum, altă dată, am încercat-o.

Cronica literară de M. N. RUSU

1942 — este anul în care trăiesc oamenii din nouvelă, de altfel perioada în care lupta comunistilor intervine în vălmășagul ciocnirilor de pastuni și interese, ca un catalizator care grăbește procesul de difuziune a valorilor, îngrășă culorile.

La prima vedere, nădărnica mare de personalitate, de probleme, lasă loc liber interpretărilor. Clivajul grăbit poate rămîne cu impresia că scriitorul pierde pe drum o parte din prilejurile rîdicate la început, că o parte din personaje sînt prăsite sau că devin neinteresate. Însă autorul le hotărîște de fapt în paginile nădărnice, într-o manieră balzaciană, destul de viața grea, plină de privațiuni. Toate, aduse la un numitor comun — existența, dezvaluie potențialul de umanitate existente pînă și în suferințele cele mai pervertite.

Aici, în *Inchisoare*, în afara meseriei, cei de la „specială” sînt și ei oameni ca toți ceilalți, încreștați de sentimente variate, contradicțorii, capabili de tandrețe și generozitate, indignați împotriva ticăloșiei.

„Lumea închisori nu se desparte prea mult de cea de dincolo de ziduri. Tot hoții și oamenii cinștiți, bisători și cinici, ucigași și victime” —

Cărți

Cărți

Cărți

H. GRĂMESCU

HORIA PANAITESCU:

„Cînd te uîți în oglindă”

În primul rînd nădărnice se distinge prin numeroase elemente lirice, semnînd mai degrabă cu un jurnal, care angajează numeroase destine; se descoperă în spatele firescului vidal și deruta unei epoci în dispariție.

1942 — este anul în care trăiesc oamenii din nouvelă, de altfel perioada în care lupta comunistilor intervine în vălmășagul ciocnirilor de pastuni și interese, ca un catalizator care grăbește procesul de difuziune a valorilor, îngrășă culorile.

La prima vedere, nădărnica mare de personalitate, de probleme, lasă loc liber interpretărilor. Clivajul grăbit poate rămîne cu impresia că scriitorul pierde pe drum o parte din prilejurile rîdicate la început, că o parte din personaje sînt prăsite sau că devin neinteresate. Însă autorul le hotărîște de fapt în paginile nădărnice, într-o manieră balzaciană, destul de viața grea, plină de privațiuni. Toate, aduse la un numitor comun — existența, dezvaluie potențialul de umanitate existente pînă și în suferințele cele mai pervertite.

Aici, în *Inchisoare*, în afara meseriei, cei de la „specială” sînt și ei oameni ca toți ceilalți, încreștați de sentimente variate, contradicțorii, capabili de tandrețe și generozitate, indignați împotriva ticăloșiei.

„Lumea închisori nu se desparte prea mult de cea de dincolo de ziduri. Tot hoții și oamenii cinștiți, bisători și cinici, ucigași și victime” —

Atlas in timp

PLEVNA

În șesul deluros al Bulgariei, acolo unde încep să se deslușească la orizont silurile împădurite, ca niște bătrîni atotștiutori, încărcăți de brazi și de taine, — o criptă imensă veghează pacea adormiților fără număr și nume.

Sînt două decenii de cînd ființa lor s-a topit în fărîna, sub ploaia de plumbi arzători; și astăzi, încă brazdele mai adînci dau la iveală, pe ogarele foarte rodnice din preajmă, urme de oseminte mohorîte. De aceea, la Plevna, monumentul eroilor nu-i doar lăcașul de piatră seacă de pe colina cit o mosie; monumentul depîn și în pămînt și în văzduh, în spațiul și timpul cu nepuțînj de măsurat...

De fapt, cele săvîrșite la 1877 porniseră cu multă vreme în urmă, chiar mai-nainte de fulgerul prevestitor din spada viteazului vodă Mihai, pe care cu atîta mișcare îl evocă vechile balade din dreapta Dunării: „S-a sculat Mihai, beiu, s-a sculat Mihai Vodă. / A luat crucea de la Soare-Răsare, / A luat steag de la Soare-Apune, / A trecut Dunărea, în fruntea ostilor sale, / Mai strălucitor ca luna, ca soarele... / Și s-au lovit cu armia păgînilor / Și s-au bătut trei zile și trei nopți... / Iese vizirul și strigă: „Stai, Mihai-beiule, / Las-o la puștia de zăngăneală! / Hai, mai bine, să ne numărăm viii și morții!”

Numără paginii — au căzut vreo trei mii... / Numără și românii — au căzut vreo treizeci! / Păcat de-a-sămenea flăcăi, păcat de-asemenia viteji!

Dacă te gîndești bine, lucrul acesta fără început și fără de sfîrșit, ca viața însăși, este înscris într-o urzeală mărunțită, din fire infinite: pomet de bice și scris de osii, însemnînd calea carului cu podvezi, focuri pitite în arcanse de codru, jucînd pe chipurile aspre ale păstoriilor și haicurilor, vîlvății răzvrătiți care insingherind apele Dunării de către ambele maluri, cîntec de voinicie, zise în frunză și fluiet prin crîngurile învecinate, hore și răcnet de înteețe treplat în bălătura din fata hanului sau sub grînzile atunțate ale crîmle de tară, popasurile lui Botev și Leazki la Giurgiu și la București, la Căstăși și Brăila, o salcă lîră, la ceasul dinaintea zorilor, cu risca de a nîste arpi moi, purtînd misterioase stafețe de dragoste și moarte, herghelii tăcute, cu copilete înfășate în șomoioage de paie, cu nările strîmte în cîrșe de lemn, să nu dea zvon taberei vrămăse, asupra căreia se vor prăvăli pe nevăstă, ca trăznitul fără de tunet — răzbunătorii multilor...

Și apoi, cu nouă decenii în urmă, — revărsarea irezistibilă a talazurilor îngrămădite la privale, veacuri de-a rîndul, sarjele vicioase ale roșiorilor și călărașilor, baionetele doborîntorilor, — frați de armă cu Penrose Curcanul — năruind totuși în cale la Smirdan, la Grivita, la Plevna, chemarea eroică a lui Valter Mărăceanu, figura legendară a maiorului Sontu — slove strălucitoare în marea epopee scrisă cu singele celor mai buni fii ai unei țări care prindea ființă din ființa lor!

De aceea, acolo, în șesul deluros al Bulgariei, unde s-au pectuit prin jertfa supremă legăturii străvechi între popoarele din dreapta și din stînga Dunării, monumentul aducerii aminte durează cit zarea, mult mai înalt și mult mai profund decât ce poți vedea aievea, acum, la început de toamnă, în seara calmă, în care — înzînd pe Coșbuc — „Numai luna e și lanuri... / Dar mai sus, pe sub redamuri, / Pe unde-a curs fierbinte plumbul, / Duhuri vin din vreme-n vreme: / Cit e noaptea-n lanuri geme, / Și se zăbuciumă porumbul...”

DAN DEȘIU

SPORT

Demoazelele

Sincer vorbind, încă nu avem o politică a echipei naționale!

Iată, să luăm ultimele întîmplări... După cum se știe, miercuri, la București va avea loc meciul amical de fotbal cu reprezentativa Israelului precum și meciul internațional *Steaua-Austria* Viena. Orice om cu scaun la cap își dă seama că mai vechii alcătuitoari ai programărilor au lărat improvizat și că, fără să înțem seamă de miza viitoarelor partide, s-a comis o eroare destul de stupidă. Că lucrurile sînt și mai complicate o spune faptul că, numai cu puțin înainte, și reprezentativa noastră a folosit scheletul formatiei militare și că selecționerul unic s-a aflat în situația — deloc de învidiat — de a chema oamenii în loc.

Hai să spunem că asta mai merge, dacă o să meargă, dar aud, și nu sînt puține voci, că faptul de a se face antrenamentele lunea, marțea și miercuria la lot a sîrșit o furtună de proteste la unii antrenori. Deci cantonamentele de plină acum, repetate și dăunătoare, nu i-au supărat și iată că scurtele convocări necesare le aduc lacrimi de cocodil în ochi.

Minat de curiozitate, am asistat la un astfel de antrenament și pot să spun cu mîna pe inimă că nu-l învidiez pe Teacă. Cei mai buni jucători de la cluburile din țară au fost adunați laolaltă și puși să joace. Ce s-a constatat?

Că, la drept vorbind, speranțele noastre nu prea au condiție fizică; doi: că tehnica individuală lasă mult de dorit; trei: că, la ora de față, nu avem o idee tactică comună. Se joacă cum o da Dumnezeu și cum a apucat fiecare. În asemenea condiții te întrebă dacă pretențiile antrenorului principal al lotului sînt exagerate?

Nol credem că nu. Dar, chiar luînd în considerație faptul că oricui îi vine greu să lucreze trei zile pe săptămîna cu cîștigă jucători în miniu, te întreb de ce produse excelente ca Firăciab, Dobrin și alții ajung într-o stare fizică de plină nepuțînj fi utilizați în loturile reprezentative? Afu miercuri că Dumitriu II nu are voie de la medic să joace zece zile din cauze cel puțin ciudate: epuizare și stare psihică necorespunzătoare. Ce se întîmplă deci la cluburi? Ce fel de specialiști avem, dacă oamenii vizitați sînt în echipa națională se află în situația de a fi aduși cu țarga în cantonamente? Trebuie să se înțeleagă o dată pentru totdeauna că în fotbal, ca în orice domeniu, există mai întîi o responsabilitate de ordin național și după aceea vin interesele mărunte ale cluburilor și cîștigăria. E ușor să te scuzi: nu pot domnule să-l fac pe X jucător mare pentru că stă toată ziua la lot! Stă pentru că gîfite, pentru că la examenele medicale se constată că starea biologică lasă de dorit, că antrenorii nu au autoritate asupra oamenilor încredințați, și le permite o viață neposortivă. Și-atunci?

Atunci stăm și ne lamentăm, dăm din colț în colț și scriem la gazete prin interpus: cit o să mai așteptăm? cum am citit recent. Păi o să mai așteptăm mult și bine, indiferent de cine diriguiește destinele fotbalului nostru, dacă nu ne gîndim cu seriozitate, cu patriotism la acest joc atîta vreme lăsat pe mîna improvizatorilor. Se dorește cu frecvență rezultate imediate. De acord. Și noi dorim o afirmare rapidă pe plan internațional, și noi dorim jocuri frumoase în campionat, dar ce facem pentru asta? Deocamdată fluerăm ca la teatru și tolerăm abaterile cele mai flagrante. Aș fi dorit ca așezul ziarist care cerea victorii imediate să meargă din restaurant în restaurant și să ne spună și nouă cine vedețe din stilpii circumumlor la două noaptea? Că sînt destule... Și dacă aflăm cam cine se sabotează pe sine și fotbalul românesc, cel puțin să știm pe cine să tragem la răspundere, pentru că munca asta de instruire presupune și nitică insomnie și puțină grijă pentru suferințele rătăcite...

Cam atît deocamdată și să mai lășăm grija ipocrită la o parte, pentru că de început s-a început ceva, dar unde-l umărul celorlalți, unde este acea bunăvoință elementară din partea tuturor?

Nu ne place o persoană sau alta? Avem dreptul să avem antipatii, dar cauza generală? Că există o cauză generală pentru care toți ne putem bucura și putem suferi. Nu e vremea să ne gîndim la ea și să lepădăm prefăcătorii și falsele alarme? Ce spuneti?

EUGEN BARBU

P.S. 1. Voci nedumerite întrebă de ce nu am acordat cupa celui mai bun fotbalist al cuplajului de duminică? Cui s-o fi acordat?

P.S. 2. IEBȘUL, întreprinderea de pomină, a instalat la 23 August niște megafone suplimentare care interzic vizibilitatea din multe unghiuri de vedere. Nu știu cine a fost cu risipa, dar să vedem cine le pune la pămînt, că nici să ne stea în ochi nu se poate!

P.S. 3. Voci nedumerite întrebă de ce nu am acordat cupa celui mai bun fotbalist al cuplajului de duminică? Cui s-o fi acordat?

Din „Cartea albă” de AL. ROSETTI BARBIANA (I)

La ieșirea din liceu, și în anul de facultate, întrerupt de războiul din 1916—1918, am urmărit cu pasiune debuturile lui Barbilian în literatură, sub numele Ion Barbu. Versurile din „Sburătorul”, dar și acele din „Contemporanul”, intraseră în colecția mea de pagini memorabile.

Intors în țară în 1928, l-am întâlnit pe fostul meu coleg de liceu la Ministerul Învățământului.

Curind era să ne vedem și să legăm o strânsă prietenie.

La înființarea Editurii „Cultura Națională”, în 1934, am făcut imediat apel la Ion Barbu care mi-a încredințat pentru tipar manuscrisul volumului „Joc secund”.

Lectura manuscrisului mi-a produs o impresie atât de puternică, încât mi-au trebuit câteva ore de reculegere, pentru a pune ordine în mintea mea tulburată.

Mai tirziu, am scris în „Viața Românească” câteva rânduri despre acest volum al unui poet genial. Iar Tudor Viann a compus un mic studiu, publicat la „Cultura Națională” (în 1935), în care a încercat să explice „ermetismul” lui Ion Barbu (în prefața la reeditarea volumului său de versuri, din 1964 și 1966, scrisă în colaborare cu Liviu Călin, am căutat să dăm

o altă interpretare pretinsei „obscurități” barbiene).

Ion Barbu lucra la cafenea. Îi trebuia larma de acolo, compusă din voci și clinchete de farfurii și pahare, pentru a-și acorda propria liră. De la un timp, lucrările de matematică (algebra axiomatică) aveau prioritatea. Dar din când în când (în anii de după publicarea volumului), compunea mici poeme, legate de vreun eveniment recent.

Ca elev de liceu, Barbilian colabora la „Gazeta matematică”. Premiul la un concurs al revistei, a fost învitat să se prezinte în fața juriului, prezidat de un profesor de la Politehnică, celebru prin severitatea sa, care l-a remis premial: o colecție de cărți de specialitate, din care unele scumpe și rare.

Însă de la ceremonie, premiul său a rămas în mână, vinzând tot stocul la anticarii de pe cheiul Dimbovităi.

Cărțile purtau însă, toate, o ștampilă cu mențiunea premiului, astfel încât, curind după premiere, imprudentul laurat a fost chemat din nou în fața juriului și aspru admonestat. În cele din urmă, a triumfat însă bunul simț și matematicianul nostru a fost scutit de vreo altă sancțiune.

realității. Vedem numai elemente de cecor detectabile oriunde: marea, vântul, clădiri, anotimpuri, un far, ploaie, femei, sex, spaime, drumuri, umiri, cimitire, corăbii, o deță...

După aceea, același critic și alții vor conecta mecanismele personale de asociație și vor constata că poeziile pot fi situate într-o filiație care continuă pe Mateiu Caragiale din Remember și Sub pecetea țarinei, pe Barbey d'Aureville și nuvela romantică germană. Și acești critici vor avea dreptate. Și nu vor avea dreptate. Nimic mai departe de aceste povestiri decît refuzul temporalizării și spațializării. Și, poate cu excepția stilului, distanța de punctele de reper amintite este foarte mare. Baconsky scrie, de fapt, literatură mascată. El este probabil primul autor român de după Dimitrie Cantemir care elaborează, altfel, o literatură curat ezoterică. Și, dacă va trebui să-l apropiem de unele nume, atunci îl vom înrudi cu modernii Par Lagerkvist și Maurice Blanchot. Ceea ce-l mai apropie de acestia și-l handicapează, este seriositatea cu care scrie așa cum scrie, fără să-și la cea măsură de precauție care ar putea fi bunăoară ironia, care ar putea cenzura eventuala semnificație de întrebare ale cititorului neavizat.

Ezoterismul este prezent la toate nivelele povestirii — de la stil și dispoziție în pagină și până la motoutrele din autori și opere rarissime pe care nimeni nu se va încumeta să nici nu va avea nevoie să le verifice. Vom întâlni personaje arhetip într-un context stilizat până la esențialitatea cosmosului desorganizat de amănuntele vrebneie ci-vilizată efemere. Vom întâlni cuvintele unui dicționar arhetip apt pentru a descrie o lume stranie, dar nu străină: stranie și totuși familiară. O lume de simboluri de fapt, cărora nu le putem acorda exact echivalențele pe care i le-a acordat autorul, dar căreia nimic nu ne împiedică să-i oferim propriile noastre sensuri. O lume aparent fantastică: dar un fantastic ca efect al purității contextului esențializat prin selecție și nu din specularea unor miraculoase forțe extraumane. Pe de altă parte prin cultivarea unei discipline a enigmei care-l apropie oarecum de nemți și de Matei Caragiale, aducând și nota de terifiant cospunzătoare. Baconsky compune peisaje cryptice avînd grijă să nu lase nicăieri o marjă prin care să pătrundă lumina. Bănuim că el știe mai multe decît vrea să spună și că țace pentru a supralicita ceea ce știe. Bănuim, de asemenea, că supralicitează ceea ce nu știe, evîntînd să cunoască. Complicații în plus prin stilul perfect. Căci se știe, cele mai obscure fraze sînt cele perfect simple. Și evident, prezenta mereu aluzivă a unor simboluri biblice și posibile manipulare cu modificările discrete care le fac încă mai dificil decodabile.

Bănuim prin urmare existența a-legoriei. Dar ce acoperă ea? A cui mască este peisajul baconskyan? Hotarul dintre mască și față e incert și insesizabil: adevărata realitate pare a fi masca și dincolo de mască nu mai este decît vidul. Aceasta este cea de a doua posibilitate de interpretare.

E cert că volumul lui Baconsky va declanșa multe discuții. Și ar fi păcat să nu fie așa. Dincolo de nota de calofilie cam agresivă, lectura este excitantă. Echinoxul nebunilor este unul dintre puținele volume din literatura română care oferă posibilitatea unei lecturi aventuroase. Și totuși, cuprins de o sfințită mare bănuială îmi spun: dacă Pașadia sau Pantazi s-ar fi apucat de proză, ar fi scris-o ca A. E. Baconsky de astăzi. Dar el, Mateiu I. Caragiale l-ar mai fi conceput el astăzi adidoma pe Pantazi?

VITRALIU

Excelentă ideea lui Sergiu Fărășan de a consacra în fața cititorului vizat al revistei PRESA NOASTRĂ (Nr. 7) manual de ziaristică a doi specialiști americani. Din felul amănunțit cum sint prezentate capitolele cărții, deocamdată trei, rezultă obligația ziaristului

— de mult afirmată și la noi — de a se instrui și de a-și concepse teoretic profesunea supusă cit mai puțin la hazardul talentului ori spontaneității. Fi- rește, talentul, pasiunea, cultura generală, devo- tamentul pentru prop- ria gazetă sint necesare, dar, am spune, astăzi, cibernitate. Al- fel, tipul caracidian nu va dispărea niciodată.

În aceeași revistă, e onorabilă recapitularea

celebrele sale Teze și antiteze se întitulează Delimitări critice. Iată deci că și după moarte îl urmărește pe marele scriitor ignorarea unei opere publicistice, ca Substanțialism, a că- rui existență contestată încă din viață a fost curmată, speram! prin apariția sa în revista Familia.

Comentind un articol al Margaretei Bărbușă din Contemporanul (nr. 33) N. Irimescu scrie în revista Cronica:

„Luciditatea autocri- tică a autoarei (care vorbește în numele breslei criticilor de teatru) pălește, însă, atunci cînd își permite totuși, priur-o formulare ambivă, accesul socio- logismului schematizant: «Fără îndoiială că o piesă nu va putea să cuprindă niciodată în- treaga realitate. Dar ce și cit și cum comunică ea... capătă pe scenă proporțiile mărite specifice artei teatrale, o artă care vorbește di- rect maselor...» Prin

imității în laboratorul intim de creație.”

La Editura pentru Li- teratură se află în pre- gătire un volum cu DE- CASTIHURI al poetu- lui A. Ciurunga. Deca- stihul — invenția auto- rului — este alcătuit, (se înțelege!), din zece versuri, dispuse în pa- tru strofe: un vers, un distih, o terjină și un catren, cu numai două familii de rime.

Redacția noastră, ca și alte instituții, este abonată la diverse pu- blicații străine. Ea pri- mește sau nu primește un procent destul de coborît dintre ace- stea, sau de primește, totuși, faptul se petrece cu mare întîrziere, ceea ce se cheamă că mai mult nu primește. La o cercetare mai atentă se constată că puținele nu- mere ce ne sosesc, mai mult spre aducere a- minte, au aspectul uo- ra ce trec printr-o bi- bliotecă publică, sint si- fonate, înfoiate, obosite etc. tar picururile, nici mai mult, nici mai pu- țin, vin deschise, decap- sate.

Intrebăm Oficiul P.T.T.R. de dijzare a presei, ce se-ntimpă?

Nici Madame Recamier, nu mai puțin ce- lebra pînă a lui Jacques Lebra David n-a scăpat de parodie. Rene Magritte, cel mai însem- nat reprezentant al pic- turii suprarealiste bel- giene a pictat o nouă Madame Recamier, în-

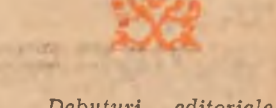
fățișind în mod foarte sugestiv timpul care o desparte de zilele noas- tre.

Ilustrația din pagina I a revistei noastre din 23 August, aparține cunoscutilor plasticieni I. Orovam și A. Ser- tra. Ea reproduce ce- lentul afiș al celui de- al IV-lea Festival de folclor.

Editura Tineretului inaugurează colecția Lectura, profilată pe un singur gen literar: nu- vela. Primele numere sint adjuocate de D. R. Popescu cu Duos Anastasia trecea, cu Ușile deschise de Ni- colae Tic și cu Doamna străină de Laurențiu Fulga. Să sperăm că nu rămîn unicele.

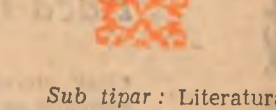
Debuturi editoriale: Dan Laurențiu cu Pozi- ția astrilor (versuri), Horia Vasilescu, cu Zi- dul (proză) și Irina Tal- poș cu Versuri.

Abia își odihnesc con- deiele croniciarii ce s-au încumetat să fie gîndi- tori la Siera gînditoare a lui Griogor Hagiu și prolificul poet îi tulbură cu noul volum De dra- goste de țară.

Adrian Marino, auto- rul marelui monografii Viața lui Macedonski își reește în „corectură”, volumul II, Opera lui Macedonski.

Sub tipar: Literatura română între cele două războaie de Ov. S. Cîrămbăneanu.

Cu Povestile lui Creangă (E.P.L.) studiu amplu și foarte docu- mentat, bibliografia ma- relui humuleștean a sport considerabil. Au- torul, Ovidiu Birlea, fol- clorist cunoscut, anali- zează comparatist rela- tiile dintre povestile populare românești sau universale și povestile cule ale lui Creangă, ajungînd la concluzii care cu greu vor putea fi oculte.

MARIAN POPA

A propos de...

- „Pentagrama”
- „Echinoxul nebunilor și alte povestiri”

Reluarea unor motive mitologice peste timp are printre altele și semnificația rezistenței și eficacității unor simboluri care nu pot fi depășite în explicarea lumii, ci numai actualizate. Realitatea concepută pe baze mitologice va fi capabilă să dovedească ideea că umanitatea se prezintă sub forma unor structuri pe a căror verticalitate se află arhetipurile, iar în plan orizontal emanțiile lor în timp și spațiu, ca extensii extralocale ale fenomenului. Pentagrama pornește de la o asemenea bază mitologică care, combinată cu ultimele descoperiri ale gândirii, trebuie să demonstreze ideea repetabili- tății fenomenelor umane în varian- te concrete, continuitatea și varia- bilitatea lumii. Mai concret spus, faptul că de la Adam pînă la lagă- rele de concentrare moderne s-au schimbat foarte puține lucruri schim- bîndu-se foarte multe. Sau, cum în- suși creatorul o spune, „Amănutele pot să difere, esența rămîne aceeași”. Lucru cu care sintem întru totul de acord.

Dar ca orice teorie, viziunea sau demonstrația care este structural frac- ționată dincolo de premisele ei și a finalităților prevăzute, și de demonstra- ția lui Colin este perfect riguroasă dincolo de parantezele premedierii. Prozaorul nu aduce nici o idee nouă, nu explică nimic din ceea ce nu s-a explicat pînă acum și universul conce- put de el este acela bine cunoscut, infinit, fără începuturi, cu un posibil final al perfecțiunii. Așa se face că lumea va fi prezentată printr-un nu- măr de simboluri intrate într-un sistem de relații cu care ne-au familia- rizat mitologia universală. Toate per- sonajele ca și relațiile dintre ele pot fi cu ușurință reduse la simbolistica numerelor așa cum a fost ea con- statată încă de Pitagora, care realiza tetragrame, capabile să explice tot ceea ce se cerea explicat, în această lume. Principiul fundamental nedez- mințit de Colin este acela al sicării lumii într-un sistem binar. Alceon din Crotona afirma că majoritatea lucrurilor omenești se prezintă sub dublul aspect al contrariilor. Colin realizează aceste principii în stare pură prin intermediul unor personaje reduse la acea singură coordonată care le asigură identitatea și identi- ficarea. Structura cea mai generală a sistemului este aceea ai cărei ter- meni sînt Bunicul și celălalt — șarpe- le, principiul care poartă o înfinitate de nume, amăgitorul, reprezentînd cele două forme contradictorii și complementare ale materiei: inerția și mișcarea, încrețita și crea- ția, întimplarea și necesitatea.

Toate celelalte personaje sint crea- ții lor, concepute de autor în sens tradițional, mitologic: tatăl, mama, eel doi frați Cain și Abel, etc. După cum se vede, scriitorul exploatează binecunoscutul procedeu al introdu- cerii unor personaje mitologice în- tr-un context diferit de cel propriu. Procedul reflectă ceea ce în logică se numește proprietatea de reuniune la intersecție a două clase și anume ipostaze de intersecție conjunctă. Fie- care eveniment încluz în descrierea personajului reprezintă o intersecție a două clase: omul structurat (mi- tologic) și cel fenomenal. Decî, ea un eveniment să aparțină intersecției a două clase adică să se găsească printre evenimentele comune clase-

lor intersectate el trebuie să aparțină simultan ambelor clase, să satisfacă simultan: afirmațiile următoare: Leopold Bloom este Ulyse și Leopold Bloom este Leopold Bloom: Bunicul este Creatorul și Bunicul este Bunicul. Aria comună rezultată din intersecție poate fi variabilă în- tre limitele oferite de cele două cla- se, una fiind predominantă. Simbo- listica onomastică este și ea folosită ingenios. Bunicul, evident, nu va avea nume, după cum celălalt, șarpele apare ca o continuă metamorfoză de identități și calitative. Savel are coincidențe fonetice transparente cu Abel: Iosif, Mihail, apoi, femeile: mama fără nume care ar putea să se numească Gea Tellus, apoi disocia- ția în Tina și Lina, apoi varianta Ina care le reprezintă minus un fonem etc.

Personajele concepute astfel nu pot fi în nici un caz confundabile. Ca în orice structură concepută logic se realizează unele în funcție de al- tele. Bunicul o repetă de multe ori: fără Savel sau Andrei, bunicul n-ar exista, după cum bunicul n-ar exis- ta fără amăgitor. Realitățile imanen- te și transcendente sint concepute antropomorfic și izomorfic mai precis obligate prin regula jocului să se prezinte astfel. O consecință a acestei construcții este aceea a perspectivei sistemului închis a cărui organizare fără a fi circulară presupune un e- tern balans între repetabilitate și fixitate fenomenelor.

O altă consecință care-l privește pe autor: cînd accentul pus pe sim- bol este prea pronunțat, narațiunea va căpăta un nedorit accent de us- căciune și tezism. Aluziile simbolice au valoare numai în măsura în care cheamă personaje umane palpabile din care ele să iradiază. Cînd mitul și simbolul covîrșea fenomenalitatea ființele născute vor fi niște avortoni ca cei din eprubetele bunicului. Colin nu a ajuns pînă acolo: dar nici mult nu mai avea.

Și o consecință pentru cititor. Căr- țile din această categorie constituie exerciții intelectuale care nu pot fi receptate decît de un cititor avizat, care posedă antrenamentul lecturii literaturii mitologice și a prozei foarte moderne. Este singura condi- ție de înțelegere; și singurul lor dezavantaj — ca al tuturor cărților care în loc să inventeze mituri, ex- ploatează mituri.

Un critic literar pe care-l cunosc va citi această carte și va scrie: iată o carte ciudată și impertinen- ță. În ea nu există date, nu știm cînd se petrece, înainte sau după 23 August, nici cu precizie unde, aici sau aiurea. În ea nu există onomas- tică și nu există nici măcar acele detalii de civilizație numite care ar putea servi drept puncte de reper pentru circumstanțializare. Singure- le amănute materiale, și acelea am- biguizate sint: un băț metalic care poate fi o antenă sau un paratră- net și altceva care poate semăna cu o orgă electronică... Lipsește așadar legătura cu actualitatea și proble- mele sale arzătoare și perspectiva dialectică singura capabilă să ofere imaginea reală, necesară și etc. a

ION BARBU — inedit

Din numeroasele poeme inedite care vor figura în adenda viitoareii ediții Ion Barbu, publicăm două instantanee scrise la Göttingen (1921). Nu e greu să surprinzi și aici asociația „revelatorie, gîndu’ fulgurant, ironia fină a celui ce va fi la scurtă vreme autorul ciclului — capodoperă: IZARLIK.

LIVIU CĂLIN

- La Franciscaner, ceaiul și-o Abendbrot săracă...
 - Vorbim încet de dama și patria valacă,
 - De-o viață mai tihnită în fundul vreunui sat
 - De vacile lăptoase cu pîntecul lăsat
 - De multe și mărunte... Iar peste astea toate
 - Viziune rîzătoare printre fluide roate
 - De fum de nicotină din gît de pipe scos, —
 - Postura unui prieten puțin cam prețios.
- Copli, la nunta voastră, desigur virtuală
 - Să fie epiderma simțirii voastre goală
 - Din piramida vieții, hieraticul papa,
 - Al vostru Ion Barbu, va zice „Ah, ça va”.
 - Oh, dragii mei iubirea e lucru în principiu,
 - Subtil ca-n franțuzește acordu-n participiu
 - Dar fiindcă ochii voștri deja complici clipesc
 - Eu vă cunun cu darul poetic — preoțesc.

unor lucruri știute despre Camil Petrescu. Florica Ichim, autoarea articolului Camil Petrescu și presa vremii, ce pare să pledeze pen- tru tipul de ziarist creat de Camil Petrescu, a- firmă însă: „n-o finit (C.P.) niciodată să dea o definiție termenului de ziarist profesionist, fiind împotriva delimită- rilor precise în biolo- gie și sociologie...” (p. 40)

Primo: Afirmația e inexactă, dezinformația exactă. Camil Petrescu a dat împotriva una din cele mai spectaculo- ase definiții a zia- risticii în amplul eseu SUSTANȚIA- LISM (1928) a apărut postum în revista FAMI- LIA (nr. 2-3/1965) ca și, dacă ne amintim bine, într-un articol din Ga- zeta. Secundo: Teoretic- ianul Camil Petrescu n-a fost niciodată refruc- tar „delimitărilor pre- ctse”. Ba din contră. Toată opera sa analiti- că, publicistică este ro- dul delimitărilor pre- cise care l-au singulari- zat. Chiar un capitol din

urmare, conflictele din viață apar mărite pe scenă (dar oricare artă procedează prin concen- trare, consemnînd sem- nificații) și ca atare tre- buie văzut anume ce, cit și cum comunicăm, pen- tru ca realitatea socială să nu apară deformată. Cine deține secretul a- cestui misterios doaz? Noi credem că talentul. Funcționarii literari (se- cretari, directori) ai tea- trelor pot constata, cel mult, așa cum poate constata orice spectator, eșecul artistic al unei piese (unde — implicit — autorul nu a izbutit să realizeze doajul i- deal al celor trei înter- rogații) sau viabilitatea ei. Deci, să renunțăm pe deplin la acele «forme de gîndire depășite», osîndite și de Margare- ta Bărbușă, să-i lăsăm pe autori să scrie așa cum simt și înțeleg viața, fără nedorite

VITRALIU

PASCAL, UTRILLO ȘI POE

Ca fenomen de masă, credința nu are o ascendență extraordinară sau inexplicabilă. Oamenii credau pentru că se temeau. Și acum dintr-o dată natura a fost aceea care a dictat condițiile, oamenii au adorat-o și au început să o contureze, populându-o pe măsura temerii lor. Au împodobit cerul cu prădători, apele cu tritoni, copaci cu brațe, noaptea cu fantome, toate vietățile le-au pompat cu suflătele moșilor și strămoșilor, intermediarii binevoitori între ei și spațiile lor.

Lin lucram printr-o specie de urzică, urmărind serpentinele Hategului, pe lângă dire luminose de ape cu prundiș alb, în stînga și-n dreapta, infumuratul Retezat spintecat de nori cu tainele lor schimbătoare. După niște plozi se desfacea drumul spre Densuș.

— Vrei să mergem la Densuș?
— A plouat toată săptămîna, mă tem că ne înfundăm.
— Păcat. Nu cunoști bisericuța?
— Nu, as fi vrut și eu să o văd.
— Seamănă cu acele cărți comandate mai multor autori, cărora nu li s-a comunicat decât locul acțiunii și numele eroilor principali. Ori cu un concurs de poezie pe rime date, fiecare scrie ce-i dă în gând. E de urtă și fermecătoare ca...
— Resorturile asociative?
— Da, uite, de pildă, aci în dreapta, valea largă a Hategului își aduce aminte de o capitală europeană.
— ?... Vechiul meu prieten mă privea amuzat în timp ce eu relăceam în grabă un itinerar recent. Plecînd din Dresda mi-era greu să cred că voi avea puterea și curajul să trec, măcar o vreme, prin pelerii de pictură, să găsesc ceva de talia Zwingherului, Muzeul Budapestei se arăta bogat, garnisit cu ce era mai reprezentativ prin vechile castele în materie de spaniol: și în manzi, de sec. XIX și rinascentași, foști colecționari nu trecuseră însă dincolo de podobă și spectacol, tablourile, chiar dacă de mari maeștri,

știa unde cu pretenția de a împăși totul pe din două. Amintirile nu se împart, se pot împăși cel mult, și atunci din cu totul alte perspective.

Am declarat că-mi pare rău, dar că între Valea Bistrei și Valea Hategului, noi alape întotdeauna Bistrea. El m-a întrebat dacă și altă dată era la fel.

Alte dată eram daupezece ani, el treizece. Îl rubam și se ținea de-a "comedia", nu fel de baba orărd, în care fiecare se acucurea cum poate, iar noi care răsăd de două ori dezmetec, de latușorii din casă și de cel de răd borma, răscul este să-și cazăd unul altuia în brațe, la fel de expuși, rindorii și urădriși. Sola nu căuta, iar noi, contravenienți la regula noastră, tăcăm, pînă-nu se de mind.

— Tăc toată de amatori?
— Unei venea să rid și-mi părea rău. Uiteam abiași totul.

— Vrei să mergi pe jos sau cu povoa?
— Chiar mind?
— Bistrea.
— Am să scriu cu cîl Văna să scriu.
— Atunci min și eu.
— Tu ești o fată.
— Și tu cine ești cu ești?
— Inceri, încerci, ascocetele să deplasez, alinașcă în-ur-nu Medelani care a creat atîta generații de Ogișe, Monici și Dănuși, se bucură și în-ur-nu în roburi. Eu eram, evident, Monica-Ogișe, Monica prin situație și condiție, Ogișe prin temperament.

— Sola, — scria lui și prietene mea — un Dănuș în sub, fată și băiat, vădăndu-și botosă; iar Dănuș... Dănuș nici măcar nu știa de ce pentru că apa trebură și că-i creșeam cu ea să mă pot îndrăgosti de el.

Și ducîndu-se la Piatra Scrisă se-am puș fiecare o dorință în gând.

Un fel de Lourdes, loc de pelerin.

tea cu mașina este, desigur, o înfrîngere.

Assard ajunse în orașul meu, au cești după mine cu mic, cu mare să mă intrite la banchetul de bacalaureat. Copiii prietenilor mei, N-am vrut să merg, dar copiii prietenilor mei s-au intriat. E bine să-ți retrăiești bucuriile măcar în copiii altora dacă de ai tăi n-ai fost în stare. Și m-am dus, Ulfasem de dirigințele clasei a II-a. Cătuș, profesorul de logică. Tromam, noi doi, maturi și grați, demni, dătași și puști, iar copiii care puteau și ei noștri erau fericiți și puțin crăpași.

Cei mai rămași de cărua mondenității, la lumina lui, în vata curte scrișind de pietriș a lăcelui, se chinau să încete pași de tivat și de Shake to Shake, deacîndu-și bițele încheieturi stî-npace, cu haine

noi aduse în ultima clipă, cu „păpillons” și pantofi prea strîmși ori chiar cu bascheți, îndutoșorii și tunși. Se puneau în curent cu echipamentul ritmat al energiei constrinsă în anii de învățură pe alte direcții. După ore multe, punctate aici-colo cu zîmbetele noastre binevoitoare de părinți nepărinți, dansul se transformase în ritual derisiv, sdrbătorii erau roși, uzi și dez-lănșuși, mai ales Manuela o fetiță de paisprezece ani, cu coloritul pierstic al Juliettei lui Castellani, în jurul căreia gravitau toți; seriosă și convinsă executa ca un „număr” de Tabarin ori ca un fachir mudra cele mai contorsionate mișcări cu grație și eleganță desăvîrșită.

Unui muzicant i-a dat prin gînd să treacă tuistul în „de doi pe picior”, dans bândănean greu și în-curcat. Incalziții candidași s-au în-

cins mai tare; Manuela, mica prin-teasă a serii drăbila piciorul în con-tratimp, fără efort, de astă dată co-piții nu se lăsaseră mai prejos, erau „la ei acasă”.

— Vrei să-mi spui ce dorință ți-ai pus tu atunci în gînd?
— Ce dorință, cînd atunci? — În-cercui să mă salvez răspunzînd după o binecunoscută metodă.
— Atunci, la Piatra Scrisă...
Am zîmbit și eu din colțul gurii, pierzîndu-mi privirea prin miile de flori violete dintre mesteceni și fași.
„Ne pas jurer que dieu existe, c'est jurer qu'il n'existe pas...”
— Mă duci la zimbri?
— Te duc... cul ti zimbesti?
— Lui Pascal.
— ?... Adică ce să mă mtr.
— Foarte simplu. Mi-am vorbit de Piatra Scrisă și mi-am amintit de prudența cu care Pascal rezolud

spinoasă problemă a existenței ori inexistenței lui Dumnezeu.

— Te-a impresionat că eu te duc pe tine cu mașina mea?
— Nu... După cîtă vreme se prescrie?
— Știu eu? Mașina am cîștigat-o acum gase luni la Loto.
...Zimbrii descălecătorului păreau niște blînde jînine domestice, mari cococași, cu ochii lor neșpus de frumôși și îneprești. O căprioară ca-tiflărdă își lînga pușul, lîngă marile țacuri ale rezervației, contravenind anunșurilor „nu treceți prin gard”.

Generațiile mai tinere, Rodica, Florica, ori chiar Traian, Derehal Ștefan și Bogdan (vai, nici un Dragoș), acosi ca din cartea de istorie prin magie pășteau domoli, scrutînd hățurile Prislopului. Iar ceilalți, majestuoși și bătrîni cu coarne groase, Roman și Rozza, Polansk și Rzuș-

tezuz (nume colțuroase de consoane) rumeșu pierduși scuturîndu-și arare cococașe negre, pînă ca un ghioș de foșnete pădurilor hătule. Eui-dent, ne-am urcat pînă la înepătra prin care se hrănesc „fiorele”, deasupra noastră, pe gardul înălț de peste doi metri, niște copii abuzau de picăditarea lor strigîndu-i cu tot felul de porecle, înjîndu-se și zîmbîndu-le șomolage de fin, ori mere.

Cătuș era atît de aplecat în afa-ră” de ziceai că iese cu totul în arenă. Cătuș... vechiul nume cu care-l dezmeteam mi-a revenit odată cu spaima de Piatra Scrisă și cu raționamentul lui Pascal „de quoi, s'il existe, il vous punira éternellement”.

Neuăzut și neauzit pînă atunci, pușul de zimbri venea drept în noi, înțărit, prea voinic ca să nu ne-nghete, prea țirziu pentru ca să ne scoatem îndată capetele din fereastră imprudent deschisă în gard.

Povestire de MAIA BELCIU

erau așese după chipul și asemănarea orpitolului nobiliar: festivoase și atle.

Am rămas în ochi doar cu frumusețea plată, fotografică a doamnei cu cărare de Waldmuller și cu acei fascinant portret în alb de Raeburn în care carnafia are un reflex side-fiu pară de natură ectoplasmică, a strălucire nefirească întărită ma-terializată „acum”, la cedera, pro-jectată din tine pe pînă, de unde îți transmite impresii. N-am înclășt asemenea comunicare „pe via” de-cît poate în improvizările de la Piccolo Teatro.

Intr-un colț cu pictură modernă l-am descoperit pe Utrillo; o duminică după-amiază cenușie — poate să nu fi fost, mă îndoiesc însă că o altă zi poate arboră un cerușu atît de fără nădejde. Și, ca o sfidare, un singur acoperiș roșu. Era acoperișul bisericuții din valea Hategului pierdut în duminica verde și unduioare.

— La ce te gîndești? — am întrebat.

— De ce n-ai vrut să te duc spre Armeniș și Teregova, fericița Arca-die a copilăriei noastre?

După ce trece multă vreme și ne-am îndrăcit să ne gîndim singuri la locuri și întâmplări, petrecute la altă acară și la alt sufler, ni se pare curios un martor tot de cine

mai pînă a căruia faimă se trăgea dintr-o întâmplare groază, care se fermeca și se cutremura: o fetiță căzută în pășoa capetele de vânt, de-cînd mamei n-ar fi putut spune și la revenit grabă pentru că a ră-zut-o pe Maica Domnului în calori veședă din piatra crăpată, unde se-mea atît și astăzi, dacă un credeți duceti-vă la Piatra Scrisă, lângă Ar-meniș pe cuspitul meu că e așa, ste-toată lumea. Nu cercetați ce și cum, ci puneți-vă o dorință în gînd. Dacă se împlinesc...

— Maica știi că eu, atunci la Piatra Scrisă mi-am dorit o vearce în care să te pînă numai pe tine?

Dănuș „se-Dănuș” un mă privea, zîmbea numai din colțul gurii și so-seșea se strecura mirsăr și van-nuanță pe sub noi, lîngîndu-ne tîl-pile.

Maică e Domnului, te rog, pe bi-sericuța din valea Hategului pierdut în duminica verde și unduioare, și să nu se împlinescă niciodată ce mi-am dorit eu atunci, la Piatra Scrisă. Tu care ai teșit din piatră cu manție și coroasă și mi-ai și astăzi încremenit cu ace-lași zîmbet sters, încerci, dacă mai ai în-ur-nu putere, uite, îmi retrag do-rința, fă să nu se împlinescă. Gă-sește tu ceva, te rog, oricum! În-țelegătoare sînt ani de-atunci, mai bine de un sfert de veac (fără a mai socoti și mdrînișii) oamena-se schimbă, n-ar fi potrioi, pove-

NORA IUGA

Facă-se voia

Cînd știu cînd primesc semnalul să muște și femelle se dezbracă pînă la singe, așteptînd trecerea în transfuzia iremediabilă. De ce ai spart acest os înroșit în vatra fierarului, de ce ai roșit formula lui Irod, cînd ei nu era decît un simbur în așteptarea pantofului? Orice ac poate să coasă jumătatea șerpului de jumătatea tașului, dar alimeni nu poate să se croiască din nou fără umbra lăsată.

Maternitate

În mările din frunză cad merele neculesse de stînți nomazi și țigăncile plîng îngropîndu-și sinii în pămînt să nască un Cristos râmuros, răstîgnit între mormînt și mare la răsucea păsărilor sinistrate, nebune, purtînd nuferi în pene cu transfigurarea mamei care-și duc puși în creță; la răsucea tuturor stelelor căzătoare, un Cristos râmuros, copacul Cristos ingenunchiat sub cunună.

PETRE GHELMEZ

Cocoșii

Au penele arse, de cîntec, cocoșii. Acesta e chinul lor. Neiertător Li se coace soarele-n gușă. În zori învăluie lumea cu sunet. Un riu Neșu înconjură pămîntul. Prevestitor Luminii. O, Doamnă Gospodină, Crușă cîntătorii înc-o noapte. Sau o zi. Pînă la toamnă. Căci trebuie, și grîul să se coacă. Și țarpele să ouă. Și turma să o paștem. Iar apele nu și-au intrat în matcă. Amină deci, ospățul! Mai spre arbori...

Din gușile cocoșilor ne naștem.

Moartea stelelor

Se roagă steaua. Dar dumnezeul ei E departe. Umbra apelor a pierit. Umbra luminii s-arată. Bobul de mei Mai aproape-i de zare. Mai aproape Ne sînt întâmplările decît însăși ființa. Cine-a venit? Cine-a plecat? Dintre ape Nici o prăpastie, nici un cuvînt, nici un semn. Roata stelelor s-a făcut lemn. S-a făcut lărbă, s-a făcut vînt. Tipă luferul florilor orbit de pămînt.

PĂSĂRILE MARI ZBOARĂ PIERZÎ ARIPA GRES PUGERĂ SCURT SPRE APUS.

Mai rămăsese-n miezul tăcerii o stea O-ntunecă-n zori capul meu nesupus.

Ritual păgîn

Și strugurii, toamna, cum sînt! Zei spînzurați la subsuara vitei de vie. Îndolind cu povara sîngelui lor, Spre caldul pămînt. Acreul cel ager al joardelor În renunțare de lucașăr, țirzia.

Învinșii de rod — zeii: învinșii de timp! Zac fără viață Între ceasul aproape și ceasul departe... Alungăți de pămînt, neprimiți în Olymp... Li se face miță țiranilor, fratilor mei. De chipul modest al întunecaților zei.

Vin să le lerte păcatul Pregătindu-i de moarte.

Cuib de pasăre

Rotunde sînt cuiburile păsărilor. Lăcașuri de stele. Acum Și de-apururi — născătoare de zbor Durate în iarbă. Durate-n pridvor.

Plugul nu-l sfarmă. Fierul pricepe Limba de stea. Focul nu-l arde. Flacăra simte zvicnet de pui. Cine are un cuib poate lăsa Cerul să se spargă în suflul lui.

MIHAI GRĂMESCU

Adolescență

Buchet de flori roșii trimis anonim mîresei Poate că ai vrea să știi cine ți le-a trimis Aceste flori roșii fără să fi venit chiar el să ți le dea Da plîng de dragoste, de dragul tău nu dorm Am vrut să-ți spun iubirea dar știu că pentru mine nu ești decît un vis.

MIRCEA DINESCU

Destin de familie

Fiecare casă Are mirosul său de lucruri și oameni. Orînduță și orînduți în ea Formăm o familie modestă. În camera mea descopăr lucrurile Asemenea orbului care vede pentru prima oară Într-un încăperea bunicii Care toată noaptea cotrobăiește-n sertare. Căutînd fotografiile ce nu există; Tablourile mă privesc mioape Ca și bătrîna: Într-unul bunicii cu mustața sprînjînită În ramă, în altul bunice și cirje Ce l-a-nlocuit pe bătrîn după război. E cam nefirească prezența mea Acolo unde doar praful Capătă sens statonnic.

PISICA TA

NICHITA STĂNESCU

A doua oară

O mișă cuprinsă de foame ne-bună, zgrefărea gardul unei case înfingându-și ghiarele în scindura lui.

Parcă ar fi știut, parcă ar fi pus-o cineva să demonstreze că împrejmuirea-i găunoasă, putredă iar motorina, întinsă deasupra, un moft ce nu poate ascunde nimănui stricăciunea.

Fătna de lemn curgea printre ghiare pe burta albă îngălbenind-o și se așternea ca un mușuroi de rumeguș pe caldarim.

Și nu se-nvrednicea nimeni s-o alunge, erau cu toții plecați la serviciu, chiar și vecinii, iar dacă un trecător o gonea ea îl lăsa să se depărteze și se întorcea îndrăgindu-și treaba de la capăt. Pisica aproape sălbatecă arăta pe spate vârgată ca o panteră. Ochii îi avea vișinii verzi și o anume cerbicie atavică de junglă îi străbătea pupilele.

N-a trecut la altă șipcă, s-a mulțumit cu ceea ce scosese cam după un ceas de trudă, carii, moi și albe, aduse la lumină din labirintul întunecos. Smulgea una câte una la sfîșia și le înghițea lăcomă în timp ce ochii i se umpleau după fiecare înghițitură de o imensă satisfacție. Botul umed se acoperi la un moment dat de nisipul lemnos și o făcu să strănute. Se hrăniște totuși. Găise o sursă de existență precară dar convenabilă ca să poată refuza liniștită hrana stăpînului cu care intrase într-un conflict crâcnesc.

În miezul șipcilor totul e curat, ambalat, neștiut, iar la orice oră din zi și din noapte parcă ar deschide o cutie de conserve totdeauna proaspete. Ciugulește 3-4 carii, suficient pentru o piscă sărmană ca vai de lume. Dacă ar face un calcul simplu, pisica prăpădită ar afla că gardul acela atins de boală destul de lung, cu stîlpi și cu stîlpi cu tot, i-ar ajunge un secol,

dementă, pe o vreme urtă, pe un vînt și o ploaie torențială, în timp ce mai încolo la colț cubărit într-o mașină de piață aștepta celălalt, tinerelul. Stergătoarele parbrizului băteau ritmic să tindă ecranul străzii sub priviri plină de dispreț.

Succesorul năvăli fericit în autreu, o îmbrățișă pe doamna Elisă Prăducheanu furios, cu o devoțiune nemărginită doar îl căduse din provincie. Si mie cu toate că eram o biată și neînsemnată piscă mi s-a întors stomacul pe dos de scîrbă ca după înghițirea unor poareci împușiți.

păsare care-i incendia creierii, aia puțină clii îi avea.

Parșiva mea dușmană începu de la un timp să-și mănînce de sub unghii ca să-i poată cumpăra tîndărului succesor mașină. Amarnic mai strînse cureaua. Năpădărbă borcanele de iaurt umplînd ungherele casei, cămărele, suprașul podul. În jumătăți consumul de lumină, decurile de o sută le schimbă cu 50 iar cele de 50 cu 25, apa, săpunul lemnele la jumătate și la un sfert.

aduse un șofer și i-o vîri în curte acoperind-o cu prelată și acum își aștepta în pragul casei pe milostivitul iobnic cu mustață. Tinea să i-o vadă mijind de bucurie ca pe urmă să-i sară de gît, să-l învîrte pe brațele ei dolofane mult prea dolofane și cu mușchii fleșcăiți: din precauție și pentru bună impresie, totdeauna acoperite cu minci lungi.

Stăteam ascunsă sus în pom între frunze asistînd la duioasa scenă.

Ferموarul se deschise scoțînd din coaja de doc o mașină albă lucie; și pe urmă se întinse mare petrecere pînă seara.

Eliss îl luă pe tinerel pe sus și-l purtă spre încăperile strănugate de economii crîcnene. Eu cu mustățile mele adulmecam, trăgeam cu urechea și nările se îmbătăra de un miros uitat. Nu m-am putut apropia deși sfîrșiau pe piață după multă vreme fripturi grase, cartofi prăjiți. Usile fuseseră ferocate. De ciudă m-am refugiat print-o capandură în pod.

La miezul nopții se auziră dintr-odată rostogoliri de pietre însoțite de rostogoliri de ape, în realitate se abătău o furtună năpraznică din larg, atacînd coastele ca o hoardă urgîmăse dezlănțuită. I se auziră ropotele în toate colțurile. I se simtea violența după cum se clătneau copaci. Să-i smulgă din rădăcini și mai multe nu. Rezultată eroic arborii și acoperșurile sănduțoase. A noastră însă, nu rezistă furtunii. Clătănîră o vreme de mă înfricoșară țiglele. Piriți tot podul din încheieturi și dintr-odată începură s-o ia la vale olandele desfoiate ca niște frunze. Se prăbușiră lunecînd ca niște lespezi dintr-un vagon basculant. Toate se îndreptară numai către mașină, o furtivă sub prelată. O rostogolire după alta-cu-fundă capota. În sacul mare de doc a rămas o mogildeață de

de EUGEN TEODORU

Am mieunat însă prefăcută ocolindu-le picioarele, gaduindu-mă deh, celălalt plecase trebură să-mi vîr capul sub alt patruț. Așa ni-i scris nouă să rămînem ale casei ca serpii de sub piatra pragului.

De atunci nu mă mai fănu nimeni în poale, nu-mi mai piepădă nimeni spinarea cu degetele deși nu s-urită și se născu o dușmănie de moarte între mine și ei.

Amindoi mă goneș și aruncă după mine cu tot ce întîlnesc la îndemînă și eu, în poftă lor mă așez în așa fel încît fulgerele privirilor să-i ardă, să-i îngrozească să mă viseze noaptea.

Poate că n-aș fi avut dreptul după părerea unora să mă amestec în traiul acestui cuplu dar din momentul în care între noi s-a declarat un război sard iar eu am dovedi că mă urăsc jurîndu-mi moartea nu le mai puteam rămîne credincioasă ori cit de perfidă aș fi fost. Mi-aruncă bucăți de carne otrăvită, piștele îndopate cu șoricioacă, îmi întinseră lațuri pe întuneric dar eu în ciuda lor nu m-am lăsat păcălîtită.

Meschina doamna Elisă

O singură sardurie pentru unul sau două feluri, mincau pe rînd ștergînd gîduanul de porțelan cu hîrtie igienică. Își spălau în lighean picioarele și gîtul cu o coală de săpun. În aceeași apă el înainte, ea după și apoi se hizea la el, dovedindu-i că poate fi de fericită că-și face baie în zoile lui. Fața lungușă, zbircită pe la ochi îi arăta iubirea. Atinseșe cîr_pănoasa rotunda vîrstă de 40 de ani, fruntea îngustă încadrată de un păr în realitate destul de cărunț, dar prin grija coloranților ajuns într-un roșu pămîntiu și un blond spălăcit. Somoiogul și sticla le ținea dosite la baie ca nu cumva băiatul să dea peste ustensile și apucîndu-l greașă să plece.

Strînse hrăpăreața banii, agonisi, puse carnea în saramură și bătrînilor surghiușiți într-o dărăpănată de lut dincolo de marginea orașului silnidu-i să trăiască într-o mizerie lucie, deși cînd își izgonise bărbatul pretextă că-i aduce să trăiască și ei mulțumiri înainte de moarte.

Eu mă plimbam toată ziua prin casă cu pașii mei tacticoși

butiseră să facă olandele îngreunată de dorința mea.

Nici zidurile nu mai putură rezista rafalelor sinistre. Odată dezvelite birnele luară drumul încăperilor ca niște ghiogae învîrtite prin camere de miini nevăzute, zdrobind tot ce găseau în cale. Și ploaia curgea de sus potop, făcea clăbuci în ligheanul așezat în dormitor, bolborosea în borcanele de iaurt, descojea pereții de oglinzi și de tablouri ca sub puterea unui blestem. Începusem și eu să mă îngrijorez. De teamă să nu le cadă casa în creștet cei doi leșiră afară buimaci.

O văzui la lumină unui fulger pe Elisă A. Prăducheanu urlînd cit o finea gura în timp ce vîntul o despuia sfîșindu-i rochiile făcute de demult și transformate an de an. Eu parcă împrimuratăsem vîntului ghiarele mele căci o dezgoli aproape înfuriat rupînd tot ce avea pe dînsa lășînd-o în câteva clipe goală și urtă așa cum era de altfel. Și dintr-odată începură să-i apară pe piele în vîzul tinerelului întrefinut cu atîtea sacrificii, urmele celor patru bărbați ținuși cu cununie și a coortei celor clandestini. Ce vînt o fi fost asta că fiecărui îi apără chipul pe pielea bicioasă de sfichiurile ploii ca o pecingine clară, evidentă. Aducea mai mult cu un tatuaj. Pînă și pe pungile adipoase din subțiori și pe glezele otova răsarîră, culmea, iubirile ei platonice cu mustăți. Marea ei sibicicune fuseseră indivizii cu mustăți așezați confortabil pe scaune pluate la birouri cu lampă de citit de email. De dorul unuia, care nu știu cum s-au întimplat lucrurile raporturile dintre ei se răciseră, l-a ademenit pe ăsat din urmă, finîndu-l cu mustața cu tot pe lingă casă. În amintirea întregii suite de mustăcioși ce i-au gidlat cîndva inima cu firele lor mătăsoase ori tunse mărunt, trudită Elisă A. Prăducheanu Tine-

relul fusese declarat drept prototipul năzuințelor sale.

Acum vîntul încleca firele tinerelului de pe buza de sus și cele de pe cap cum face vîntul de obicei vîrtejuri în cîmp cînd culea lanurile și le frînge. Capul vîlvoi, mustața zburliță, ochii holbați din ce în ce mai mult către tatuajul din ce în ce mai limpede de pe pielea consoartei. Nu mai rămăsesse nici o porțiune neacoperită pe nudul doamnei care oricît s-ar fi străduit nu izbutea nici într-un caz să astupe decît vreo două din figurile izbucnite pe epidermă. Trădată, ea plîngea, ploaia îi spăla fardul la lumina fulgerelor. Eu am mieunat, lășîndu-i să se încadre, să se păruască, să-și sară în creșete în bătaia aprigă a furtunii și să dea ultima oară cu ochii de mine la scăpărarea unui fulger.

Doamna Prăducheanu se uită în direcția mea și strigă din toate baierile: Uite piatra rea. Dar puțin îmi păsă mie, în jurul lor găurile în ziduri, și surparea continua. Glasul spart și rău șuerător mă urmări din glodurile curții. O zbughii, căci între timp, se prăvăli și putregaiul de gard. Fugind, îmi umplui gusa de carii multe, multe să-mi țînă la drum.

Căci îmi pusese de gînd să plec în lume în căutarea vechiului meu stăpîn, a omului acela bun, să ajung iar între palmele lui pufoase, calde, să-i simt din nou pe spinare mîngîierea și să torc fericită. Abia aștept să-i sar pe umeri și apoi să-i sărut ochii lui verzi căprui cum făcusem odinioară.

Și la urma urmei de ce nu m-ar ajuta vîntul să merg mai repede, să-mi întîndă prin văzduh liniștii fermecat atît de des pomenit în basme, ori aripi, să zbor. Nu se mai pomenesc minuni? Vreau să mă întorc la casa fostului meu stăpîn și pe măsură ce mă apropiu să simt cum

cu care începură să-mi arate amîndoi deodată, perfect sincronizati în mișcări, diferitele soluri de grîu existente în țară și în lume, dîndu-mi explicații amănunțite și nenumerate date statistice.

Treptat-treptat, urmărindu-l, ajunserăm la ferestrele de sus, nici eu nu știu cum, de parcă am fi fost susținuți de o pasarelă. Probabil că și eram susținuți de o pasarelă, dar eu eram atît de concentrat în contemplarea mostrelor de grîu încît nici nu mă gândisese că era sau nu era, dacă le vedeam sau dacă într-adevăr fuseserăm, toți trei transportați într-un fel sau altul, pînă acolo sus la ultimele ferestre, de-a lungul zidului înalt de douăzeci de etaje de care erau agățate exponatele.

Am coborît multumind celor doi specialiști în stradă, în paralel cu el, o mostră de altceva pe care nu mi-l pot aduce aminte, pentru că nu există.

A trebuit să vin a doua oară cî să-mi dau seama de aceasta, a trebuit să mă amestec a doua oară cu oamenii care leșeau din cinematografe, din berării, din tungerii, care cumpărau ziare sau priveau ceva, care nu existau.

A trebuit să vin a doua oară în această expoziție ca să-mi dau seama că am văzut diferitele sorturi de grîu și diferitele sorturi de ceva care nu existau.

A trebuit să vin a doua oară, pentru că prima oară, abia acum îmi dau seama că nu existau.

A trebuit să vin a doua oară ca să-mi dau seama că prima oară nu existau niciodată.

— Bine ați venit domnule, ne bucurăm că ne vizitați expoziția noastră solitară. Desigur, dacă vă face plăcere vom trece împreună în revistă exponatele de grîu și sejururile de boabe din care expoziția noastră are pozele sentimentul cel mai bogat din lume.

Femele și bărbatul înțeleg în mintă cîte o băgătuță subțire din bambus.

EMILIA BOBOIA

„Xilogravură”

darămite viața scurtă a unui patruped felin. Așa că provizia va îndestula pînă la sfîrșitul zilelor ei pe care însă vrea cu orice preț să și le petreacă în preajma acestei așezări, să înregistreze mai departe evenimentele cîte se vor mai desfășura, să nu-i scape nimic, fiindcă aici s-a produs după părerea ei un sacrilegiu. Coccoana și-a alungat bărbatul zvrîlindu-i lucrurile în stradă într-o pornire

A. Prăducheanu vroia să mă înhațe, să mă lege într-un sac zvrîlindu-mă apoi într-o gură de canal. N-a izbutit eram mai șireată decît dumnezei. Săltam ca un arc elastic în aer, aruncîndu-mă în pomii pe leațuri, sub căpriori sau ori unde găseam un loc de salvare. Și acolo, în liniștea cea mai deplină ca și cînd nu s-ar fi întimplat nimic începam să-mi netezesc blana cu lăbușele să-mi-o spăl într-o liniște și ne-

de patrupezi și cîntăream cu despreț austeritatea prăfuită la care se constrînseseră. Odăile degajau un fel de acreală și mirosul acela îmi încerca nările. Pentru că n-aveam pe ce pune gura, mă întorceam la carile mele conservate în scinduri.

Veni înșfîșit ziua cumpărării mașinii, nu mă pricepe la mărci dar era acceptabilă. Elisă A. Prăducheanu jubila topăia umblase de neună pînă la prinț cînd i-o

fiare contorsionate. După ce se dezvelise de olande toată casa începuse să zboare birnele. Explodară cauciucurile cu zgomote asurzitoare; plesnind se făcură ferfeniță. Muri acolo deci năruită statuia visurilor, idolul căruia li se închinase în mod fanatic. Dacă ar fi izbit-o ciocane grele pneumatice în rotore succesive sau o enormă presă de 50 de tone nu s-ar fi distrus în halul acesta cum iz-

— Pisica ta, zise ea adăgînd și Alint-o, și scinci apropiindu-se apoi, repetînd ca atîtea femei pe pămîntul acesta. Ce mai așteptî mîngie-mă sint pisica ta, pisticuța ta credincioasă și neprihănită; dacă vrei

Între timp încăperea singurata tecă, mohorită pînă în dimineața aceia, se poale cu aur din pletele fetei și se îmbătă de întreaga ei lumină.

MIHAIL KOGĂLNICEANU

Paul Everac

ISTORIC AL ROMANILOR

La centenarul nașterii lui M. Kogălniceanu, sărbătorit în timpul primului război mondial, Dimitrie Onciul afirma că marele patriot fusese „cel dintâi istoric critic ce a născut neamul românesc”.

O opinie asemănătoare avea să rostească în 1936 și profesorul Ioan Lupas care într-o ședință a Academiei Române sublinia cu fermitate că M. Kogălniceanu a fost „principalul istoric și om de stat român din secolul al XIX-lea” și totodată „intemeietorul istoriografiei române moderne”.

În 1946, publicând prima ediție critică a scrierilor istorice a lui M. Kogălniceanu, istoricul A. Oțetea arăta că acesta „a scris prima istorie națională a românilor și că a indicat drumul istoriografiei românești pentru un secol, „a introdus la noi stilul științific”, iar concepția sa despre istorie a devenit „ad transformare radicală materia, metoda și forma istoriei „românești”.

„Aprecieri tot atât de înalte și tot atât de îndreptățite despre rolul lui M. Kogălniceanu în dezvoltarea istoriografiei române au sursese în diferite împrejurări și A. D. Xenopol (1893), N. Iorga (1918), N. Cartoian (1928).

Format sub influența scrierilor cronicarilor moldoveni, printre care, prin Enache Kogălniceanu, avea și un strămoș, a învățării „școlii ardelenice” George Sincăi și Petru Mator și a istoriografiei romantice apusene, îndeosebi August Thierry și Jules Michelet care atribuiau istoriei un scop militant, utilitar, M. Kogălniceanu publică la Berlin prima sa operă istorică scrisă la vârsta de 20 de ani: „Historie de la Valachie, de la Moldavia și des Valaquea transdanubiens (1837).

În intenția tînărului istoric expunerea sa trebuia să cuprindă, în două volume, dezvoltarea, împlinirea și instituirea românilor de pretutindeni, de la cucerirea Daciei și pînă la 1834. „În prioritate vieții poporului fiindcă așa cum avea să arate mai târziu, „pînă acum toți cei care s-au îndelincit cu istoria națională n-au avut în privire decât biografia domnilor, nepomenind nimic de popor, izvorul tuturor mișcărilor și isprăvilor și fără care stăpînitorii n-ar fi nimic”. Împrejurările l-au împiedicat de a-și realiza planul în întregime, din lucrarea sa apărînd numai primele două părți ale lucrării — formarea poporului român și istoria Tării Românești de la întemeierea pînă la 1792 — dar contribuția sa a avut un adînc răsunet național, și ea va determina o adevărată mobilizare istoriografică românească.

Concomitent cu tipărirea „Istoriei”, Kogălniceanu publică și o expunere asupra latinizării limbii și a culturii române (Rumänische oder walachische Sprache und Literatur) precum și o schiță asupra istoriei moravurilor și limbii țiganilor din țările române — lucrări care, după afirmația lui N. Iorga, „la noi și oriunde li puteau decoreta cercetător istoric”.

Dându-și seama de puțină cunoaștere a surselor istoriei naționale, în 1841 el înființează la Iași Arhiva românească. În 1845 întreprinde publicarea Letopisetul Moldovei, din care pînd la 1852 — cuprinzînd printre altele cronicle lui Grișere Ureche, Miron Costin, Ion Neulce, Nicolae Costin — areau să apară trei volume.

La București exemplul său va fi urmat de Nicolae Bălcescu, care va publica în „Magazinul istoric pentru Dacia” (1845—1847) cronicile Tării Românești de Al Popiu Ilarian care va edita Tezaurul de monumente istorice (1862) de B. P. Hasdeu care va înființa o nouă Arhivă istorică și de alții.

Concepția istorică a lui M. Kogălniceanu e cuprinsă în articolul introductiv al Arhivei românești și în Cuvîntul pentru deschiderea cursului de istorie națională rostit la Iași la 24 noiembrie 1843. Istoria românească — arăta Kogălniceanu în programul Arhivei — să ne fie cartea de căpetenie, să ne fie paladiul naționalității noastre. Într-însa vom înțelege — sublinia el în continuare — ce am făcut și ce trebuie să mai facem printre-însa vom prevedea viitorul printre-însa vom fi români, căci istoria este măsura prin care se poate ști dacă un popor propăște sau dacă se înapoiaște. Întrebați deci istoria și veți ști ce sistem, de unde venim și unde mergem, trecutul și viitorul, iată toată ființa noastră, iată mijlocul de a ne cunoaște”.

Cunoașterea istoriei naționale e cu atât mai necesară cu cît arde Kogălniceanu în „Cucîntul” din 1843: „Începutul nostru și se tăgăduie, numele mi s-a prefăcut, pămîntul mi s-a pierdut drepturile mi s-au călcat în picioare”!

În concepția lui Kogălniceanu istoria românilor nu e o istorie fragmentată pe provincii, despărțită prin frontiere artificiale impuse de cîteva împerejurări. „Eu — afirma Kogălniceanu în același Cucînt — privesc ca patria mea toată acea întindere de loc unde se vorbește românește și ca istoria națională istoria Moldaviei întregi a Valachiei și a fratilor din Transilvania”.

Pentru Kogălniceanu istoria patriei e un nesfîrșit prilej de emoții și de mîndrie patriotică. „Înima mi se bate mîrșurisea ei în 1843 — cînd aud rostindu-se numele lui Alexandru cel Bun, al lui Ștefan cel Mare al lui Mihail Viteazul... și nu mă rușinez a zice că acești bărbați sînt pentru mine mai mult decît Alexandru cel Mare, decît Anibal decît Cezar, căci aceștia sînt eroii patriei mele. Pentru mine — continuă oratorul — bătălia de la Războieni are mai mare interes decît lupta de la Termopile, și izbînzile de la Răcova și de la Călugăreni îmi par mai

strălucite decît acelea de la Maraton și Salamina, pentru că sînt cîștigate de către români”.

Această concepție a stat și la baza acțiunilor politice și literare a lui M. Kogălniceanu, și ea l-a făcut să joace un rol proeminent în revoluția de la 1848. În lupta pentru Unirea Principatelor, pentru reformele sociale înfăptuite sub domnia lui Cuza și pentru dobîndirea independenței României în 1857.

Debutînd cu o lucrare istorică, M. Kogălniceanu și-a încheiat fecunda activitate printre-a revenire la preocupările sale din tinerete.

Între-adevăr, ultima sa manifestare publică, sărbătorită cu numai trei luni înaintea neașteptatei sale morți, a fost o expunere în fața Academiei Române (1 aprilie 1891) despre dezrobirea țiganilor, ștergerea privilegiilor boeresti și emanciparea țăranilor, reconstituind astfel cu pana istoricului evenimentele petrecute cu cîteva decenii mai înainte prin lupta de neînfrînt a maselor și prin voința implacabilă a omului de stat.

Prin sentimentul și concepția sa progresistă despre istoriografie, prin realizările sale personale și prin metodele indicate pentru activitatea contemporanilor și a urmașilor săi, prin marea sa dragoste față de poporul român de pretutindeni, M. Kogălniceanu a investit istoria românească cu prerogativele indecibile ale unei arme politice destinate libertății și unității naționale, și a unei surse de ineputabil patriotism.

VASILE NETEA

Eu privesc ca patria mea toată acea întindere de loc unde se vorbește românește și ca istoria națională, istoria Moldaviei întregi, a Valachiei și a fratilor din Transilvania...

(Cuvînt pentru deschiderea cursului de istorie națională, 24.XI.1843)

Istoria românească mai ales să ne fie cartea de căpetenie, să ne fie paladiul naționalității noastre. Într-însa vom învăța ce am făcut și ce avem să mai facem; printre-însa vom prevedea viitorul, printre-însa vom fi români, căci istoria este măsura

„Români!” îndată după întocmirea lor în staturi neafirmate îi vedem luptîndu-se pentru păstrarea naționalității lor; niciodată duhul izbînzii și al năvălirii nu i-au părăvit, ci toate răscoalele lor au avut un jeh nobil și sfînt: apărarea patriei și a legii. Dar în aceste lupte, statornicia, curajul, isprăvile, biruințele lor ne par fabuloase, potrivindu-le cu micul lor număr și cu puținele mijloace ce le-au stătuat dîncine.

(Cuvînt pentru deschiderea cursului de istorie națională...)

„Nu este omenesc ca omul să exploateze pe om, ca cei mulți să fie instrumentele de muncă ale celor puțini, și ca un popor întreg să-și jertfească viața în folosul unora.

(Din Anul 1848 în Principatele Române, Tom. IV, București, 1903)

Cu cît am călătorit, cu cît am observat națiile străine, cu atîta mai mult m-am încredințat că popoarele nu pot ajunge la adevărata civilizație decît prin cultivarea și dezvoltarea facultăților naționale și sporirea bunei stări materiale; că toate acele instituții menite spre a da claselor de jos un trai mai bun, un confort mai mare, spre a le iubi și îndestularea trebuințelor, sînt totodată însușite de a isgoni și ignoranța și de a îmbunătăți și soarta morală a oamenilor și prin urmare a le pregăti o adevărată civilizație.

(idem)

Cea înție dorință a fiecărui popor este dorința de a fi; și un popor pentru a fi trebuie să-și asigure ființa și în marea familie a națiilor; acesta a fost jehul tuturor stăruințelor luptelor și suferințelor neamului nostru într-un timp de mai mult de cinci secole.

(Dorințele țării asupra viitoarelor organizații și principatelor române, discurs rostit la 7 oct. 1857 în Adunarea ad-hoc a Moldovei)

Țara să fie stăpînită pe destinele ei și în afară și înlăuntrul.

(Citat după N. Iorga, Mihail Kogălniceanu. Scriitorul, omul politic și românul)

M. KOGĂLNICEANU

sau metru prin care se poate ști dacă un popor propăște sau dacă se înapoiaște. Întrebați dar istoria și veți ști ce sistem, de unde venim și unde mergem. De unde venim și unde mergem, trecutul și viitorul, iată toată ființa noastră, iată mijlocul de a ne cunoaște”.

(Arhiva Românească, Introducție, 1841)

INEDIT

În colecția de „Studii și documente”, Editura pentru literatură, care ne-a dat în ultimii ani nu numai multe lucrări bune, dar a avut și o seamă de inițiative ferice — și colecția aceasta este una dintre ele! — a publicat un volum de scrieri și note de călătorie inedite ale lui Mihail Kogălniceanu.

S-a observat poate că din cînd în cînd mai apare în însemnările mele pentru radio sau pentru vreo revistă asupra unor astfel de volume. N-o fac, cum s-ar putea bănuși, dintr-un fel de unilateralitate, din cauza unui unghi tehnicist sau care as privi literatura și care m-ar face să consider documentele literare cu exagerată simpatie. Dimpotrivă, o fac tocmai pentru că despre asemenea cărți în genere se scrie rar și ele rămîn adesea insuficient luate în seamă, rămînd insuficient prețuite, pe lingă munca editorului, însemnățile paginilor respective, vibrația lor întrucît reală. Am mai spus-o, mi se pare, și altădată: asemenea cărți de corespondență și însemnări intime ale scriitorilor sînt nu numai documente excelente pentru specialistul ce vrea să traseze un profil spiritual și moral mai precis unui scriitor, dar, pentru publicul larg, dacă el se familiarizează puțin cu ele — ceea ce nu e deloc greu — o lectură mai pasionantă decît un roman și o eficace cale de apropiere de intimitatea creatorului specific a autorului respectiv.

Avem în fața noastră, de astă dată, un număr de scrieri încă nepublicate pînă acum și însemnările din două călătorii, de asemenea inedite, ale lui Mihail Kogălniceanu. Într-o frumoasă ediție realizată de Editura pentru literatură, personalitate multilaterală și impunătoare, Kogălniceanu a constituit încă demult obiectul multor cercetări aprofundate. Totuși, ca la atîția alți scriitori români, părți din opera lui rămăsează necunoscute sau mai degrabă doar semnalate, fără să fie întru totul cunoscute, integrate în creația lui și valorificate. Corespondența sa, în partea ei poate cea mai interesantă pentru revelarea neobișnutei personalități a lui Kogălniceanu, mai cu seamă în perioada ei de formare, a fost publicată cu mulți ani în urmă, în 1913, de către Petre V. Haneș. Cuprinzînd fără îndoială paginile cele mai valoroase din corespondența lui, cele mai utile pentru înțelegerea democratului, omului de cultură, istoricului și ideologului literar, cele mai recomandabile ca lectură și genurile tineretului nostru de azi pentru a pune în lumină preocupările severe de studiu ale tînărului de 17 ani de acum peste o sută de ani care a fost Kogălniceanu, ediția aceasta este demult epuizată. Dacă este să facem vreun reproș volumului recent apărut, de altfel excelent prezentat atît din punct de vedere grafic, cît și din punct de vedere științific, este că nu a cuprins

și scrierile din vechi ediție Haneș, atît de utile și, dacă ne o îngăduim o glumă, atît de greu accesibilă că puteau cu oarecare bunăvoință fi considerate chiar inedite pentru cititorii de astăzi.

Dar, mărgînindu-se numai la materialele efectiv inedite, noul volum de scrieri și note de călătorie ale lui Mihail Kogălniceanu aduce un bogat și prețios material, în bună parte cunoscut specialiștilor din manuscris, adesea citat, dar niciodată pînă acum transcris în toate amănunțile — ceea ce la grafia acestor scrieri nu este o operație deloc ușoară — și cu atît mai puțin publicată și pus la dispoziția publicului larg. Volumul are două părți distincte, fiecare cu prezentarea obișnuită proprie. Cea dintîi cuprinde un număr destul de mare — peste o sută — de scrieri inedite, unele particulare, altele oficiale, redactate între 1835 și 1891, către membrii familiei sale, către prieteni ca Ghica, Alecsandri, Negri, sau către oameni de stat și funcționari în subordine. Partea aceasta este îngrijită, prezentată și comentată cu pricepere ce-i este cunoscută de Augustin Z. N. Pop, care a publicat cu cîteva ani în urmă un foarte util catalog complet al corespondenței lui Kogălniceanu. Studiul introductiv, succint și clar, este o excelentă călăuză pentru cititorul cel mai puțin specializat în surprinderea coordonatelor esențiale ale vieții și activității scriitorului. Comentariile sînt bogate și precise. Uneori se strecoară mici exagerări sau nevinovate inexactități, ca atunci cînd consideră că Hora Unirii ar fi fost definitivată prin martie 1857, cînd în realitate fusese publicată din iunie 1856, sau cînd se atribuie fără niciun argument o scriere apărută sub un pseudonim lui A. Russe. Altfel, datarea de către editor a unor scrieri rămăse nedatate de la Kogălniceanu ar fi putut fi mai precisă, ca de pildă la scrierile către Ghica de la pagina 39, unde se indică anul 1844, cînd ușor s-ar fi putut vedea că e vorba de decembrie 1844, poate chiar de ianuarie 1845. Dar acestea sînt lucruri accidentale și mărunte. În ansamblu scrierile sînt îngrijit prezentate și cu comentarii și note bine întocmite. Ele aduc, chiar dacă sînt înegale ca interes, valoroase date noi în legătură fie cu felul de a fi al lui Kogălniceanu, fie cu unele momente din viața lui și din a țării însăși, cum sînt cele privitoare la avaturile ziarului său Steaua Dunării cu exilurile ce li s-au impus, cu intenția lui de a se stabili definitiv la București încă înainte de Unire și altele. Date importante aduc și cele cîteva anexe ale cetelei părți, îndeosebi acele aproape senzațional catalog al colecției de tablouri deținute de Kogălniceanu, care cuprindea pinze de Tizian, Guido Reni, Rembrandt, Carraci, Giorgione, Salvator Rosa, Cara-

vaggio, Tintoretto, Velasquez, Van Dyck, Snyders, Rubens, Dürer și încă mulți alții — aruncîndu-se astfel o lumină neașteptată asupra pasiunii pentru artă a acestui om. Din păcate, din comentarii nu rezultă clar în ce măsură statul nostru, căruia Kogălniceanu l-a oferit în primul rînd tablourile a știut să păstreze această comoară artistică sau Kogălniceanu a fost nevoit să le vîndă peste hotare în momentele de mare strîmtoare materială pe care le-a străbătut spre capătul vieții.

Partea a doua a volumului cuprinde două relatări inedite ale lui Kogălniceanu asupra unor călătorii făcute în strălucite. Cea dintîi este o însemnare de cîteva pagini, scurtă, cu caracterul unor note ce urmau mai tîrziu să fie probabil dezvoltate, deci nefinisată din punct de vedere literar, dar vădînd spiritul viu și pătrunzător al acestor scrieri, note făcute cu prilejul lui și pătrunzător al acestor scrieri, note făcute cu prilejul unei călătorii în mai și iunie 1844 la Viena. Cel de al doilea este un text mai lung, mai cuprinzător, dar și mai moralizat, mai greu de defînit, rămînd totuși foarte important în ansamblul lui. El cuprinde date despre Spania, cu ocazia călătoriei pe care scriitorul nostru a făcut-o în această țară în 1846. Fără să aibă aici farmecul lui Alecsandri din Călătorie în Africa, de pildă, paginile lui Kogălniceanu despre Spania sînt mai de grabă decît niste însemnări de călătorie propriu zise, adevărate considerații sintetice asupra acestei țări și poporului ei, făcute pe baza unor temeinice documentări livești, dar verificate la fața locului de un om sensibil la cele mai variate fenomene, cu spirit de observație, considerații mai puțin literare, cit științifice. Notele despre Spania ale lui Kogălniceanu, publicate acum pentru prima oară, îmbogățesc lista scrierilor de călătorie românești și mai cu seamă posibilitatea de a privi pe autorul lui în toată varietatea preocupărilor sale.

Partea aceasta a doua a volumului, cuprinzînd notele de călătorie la Viena și în Spania, este, ca și prima, precedată de o substanțială introducere, întovărășită de comentarii și note semnate de profesorul Dan Simonescu, cunoscut specialist în domeniul literaturii noastre vechi, dar și unul din cei mai buni cunoscători ai lui Kogălniceanu, scriitor de care s-a ocupat și despre care a scris în repetate rânduri. În ansamblu, cartea aceasta de corespondență și note de călătorie inedite pe care ne-o prezintă cu toată rigoarea editorială, însoțită și de indicii finali atît de necesari, Augustin Z. N. Pop și Dan Simonescu, este un fapt pozitiv și nu ne rămîne decît să dorim ca editura să ofere mai des și mai multe asemenea volume — atît de utile și atît de valoroase.

Prof. dr. docent G. C. NICOLESCU

MIHAIL BOTEZ

Al IV-lea Concurs și Festival internațional

„George Enescu” 1967

5 septembrie. Preludiu la un festival al ideilor muzicii contemporane. Preludiu de unisonuri, de idei și orientări artistice multiple, diverse. „Banchet al artei”, — cum l-a numit poetic compozitorul elvețian Henri Gagnebin — președintele Federației concursurilor internaționale de muzică, — la care muzicienii de pretutindeni s-au întrunit spre a-și spune cuvântul, spre a întreține un climat creator efervescent, ce s-a dovedit atât de natural și necesar timpurilor. Moment festiv al cărui izvor rezidă în superioară necesitate spirituală de confruntări nobile, de cultivare și autocunoaștere. Preludiu de artă modernă cu problematici și răspunsuri generice ce converg cu toate către și dinspre același punct focal al festivalului, vrind să fie o restituție în integritate a operei enesciene, a muzicii românești contemporane.

Ideii artistice sincrone, interpretative, creatoare, muzicologice, reunind desene de virtuozii, ori amplitudini totale, mistuitoare, străluciri fulgurante, retușeri neutre, aprofundări verticale, animații de cercetare și selecție, exerciții disociațive, competiții de tineri și vîrstnici. Toate ne vor propune cu un belșug de subînțelesuri și nuanțe, crezuri și matre argumentări, în concursuri ca și în spectacole festive, noul, nou permanent dezvoltat în viziune și sensibilitate, în tehnică, în expresia nuanțată infinitesimal, prezentându-l ca de la un forum universal al artei, găzduit azi de România. Ne va propune și impune acest „Festival și Concurs internațional „George Enescu” rînd pe rînd variante ale unor ecuații artistice azi necunoscute, dar intuite, prezînte. Va fi un congres de comunicări științifice prin artă, cu care ne aducem contribuția la cultura mondială, la destinele ei. Arta muzicală românească își va putea etala ambușul real, larg, în interpretare, prin orchestrele sale, dirijorii și solistii săi, prin creații muzicologice și contemporane și vechi, prin creații minunate a lui Enescu. Vor putea fi ascultate într-un concert coral susținut de ansamblul „Madrigal” lucrări de un interes cu totul aparte din repertoriul renașterii muzicale românești, de Eustație Protopsaltul, Mitropolitul Dosoftei, Anton Pann; va putea fi urmărită de asemenea, audia integrală a „Oratoriului de crăciun” de Paul Constantinescu pe texte muzicale vechi culese de Macarie, Anton Pann, Popescu-Pasărea, George Breazu, considerată capodoperă a genului, prin care arta muzicală românească cu istoria ei îndelungată va fi prezentată substanțial în cadrul festivalului nostru. Muzica lui Enescu va fi prezentată prin culmile sale „Vox Maris”, „Oedip”, „Simfonia de cameră”, „Cvartete”, „Trioul în la minor” (din lucrările ultime de creație, rămășițe aproape încă necunoscute), Suitele, Simfoniile ca și Sonatele pentru pian și vioară. Compozitori români contemporani de cele mai diferite nuanțe sînt prezenți prin lucrări la festival, de la decanii măștrilor: Mihail Jora, Marțian Negrea, Sigismund Toduță, Ion Dumitrescu; pînă la cei din generația mijlocie: Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah, Doru Popovici, Anatol Vieru, Wilhelm Berger, Aurel Stroe, Liviu Glodeanu, Cornel Țăranu. Și totuși, un regret. Tinerii compozitori, de o valoare remarcabilă, unii dintre ei consacrați cu premii internaționale, nu pot fi audiați în festival. Ștefan Zorzor, Alexandru Hrisanide, Octavian Nemescu, Costin Miereanu, Mihai Mitrea-Celarianu sînt numai cîteva nume care își merită fără îndoială publicitate internațională. S-ar putea demonstra o continuitate semnificativă pe generații de compozitori, dacă acum s-ar lua inițiativa unor audii contemporane, experimentale, pe benzile de magnetofon a operelor lor. Am întîlnit multe personalități străine ce se dovedeau interesate să cunoască în fapt talentele noastre tinere.

Artiști de renume mondial ca dirijorii Zubin Mehta, Kiril Kondrașin, Alberto Erede, Antal Doratti, violoniștii Isaac Stern, David Oistrach sau pianiiștii Wilhelm Kempf, Friederich Gulda, Van Cliburn, cu prestigiul artei lor interpretative vor aduce la București rezonanțe vii ale unui omagiu artistic universal, venit din diferite colțuri ale globului, cițiva dintre ei, făcînd să răsună în sălile noastre de concert cu toată forța artei lor în săși muzica enesciană.

În toată această panoramă de evenimente nu putem trece cu vederea manifestările legate de „Simpozionul internațional „George Enescu”. Referate, comunicări în care entuziaștii „cercetători” ai fenomenului compozițional enescian relevă din inedite unghiuri de analiză comparativă dimensionalitatea universală a stilisticii lui vor captiva desigur un public dornic de a cunoaște și înțelege enigmatică, sigiliul creației lui Enescu.

5 septembrie a fost preludiu al actului de cinstire a memoriei genului enescian, a fost dovada anvergurii, largului ecou de care se bucură în universul muzical, arta românească.

IANCU DUMITRESCU

ARTE

Albume

„În Delta Dunării”

— Eseu fotografic în 242 de imagini —

Cu Dan Grigorescu, în lumea de o luxuriantă vibrare a Deltei Dunării — iată una dintre excursiile plastice bogate în fâgăduinți.

Distinsa notorietate, pe care și-au dobîndit-o fotografiile sale în anii din urmă, reprezintă o ambarcațiune sigură pentru un astfel de itinerar. Picturalitate a imaginii, acuitate a observației, intelectualitate subtilă în selecție și accent — iată numai cîteva din artele de recunoaștere ale unui talent deosebit, arii pe care artistul le-a onorat multiplex și cărora incursiunea propusă le oferă un subiect generos.

Cunoscute parțial din reproduceri intermitente, cele peste două sute patruzeci de imagini ale albumului său recent apărut, — intitulat simplu: în Delta Dunării — oferă dintr-o dată un univers plastic și foto-

grafic constituit, o lume de vibrare și reverii în care spiritul se regăsește, se lasă în voia valurilor, a vegetației și a păsărilor, sau privește altcum spre sine însuși.

Nimic mai firesc, mai fidel pinzelor acestora de ape și de nisip, acestor nemiscări de amiezii prăbușite peste aura cherhanalelor, acestei lumini cernute prin neguri sau plonjate torid pe umerii lucrurilor, — decît fața de aparență oprire, de întimă transfigurare, pe care artistul le-o fură cu răbdare și dibăcie în gradările negrului și ale albului, pînă la constituirea jocului-ogîndă, al imaginii revelate, al secundeii desprinse dintr-un clopot continuu al Deltei miracifice și rămase pe retina celuloidului ca într-o geană a eternității.

E o confesiune continuă, în aceste

cadre „repeștite”. O aderență, în primul rînd. Ceea ce te fură și te păstrează în veghea aceluiași gînd cu autorul nu vine dintr-o alonjă a epatării, nu te izbește cu exoticiul de spectacol, nu te fură prin miraculoase gesturi tehnice ori interpretative. De la un capăt la altul al cărții, unicitatea celor mai semnificative dintre cadre se află susținută prin structurarea de fond a decupajului filmic, în favoarea relațiilor unor profunzimi, a unor liniști meditative, dincolo de care neasemuită împărțire a stufului și a pelicanului se personifică și — nu o singură dată — se destăinuie în intimitate.

Regăsim în paginile albumului preferința pentru geometrie și rim cromatic, surprinderea mișcării și a deveniților în volute de tonuri, înțelșim transparentele evocatoare atît de proprii artei lui Dan Grigorescu. Patima poeziei culese în instantaneul zoologic ori vegetal — corelate toate unei adevărate vînători de taine ale apelor și ale anotimpurilor, — favorizează astfel surprinderea unor imagini antologice. Cele cîteva scene diurne, din viața industrial-economică a acestui colț de pămînt, — lipsite unele, voit, de ecuația simbolică preferată alteori — accentuează o anumă decență figurativă, adăugînd coeficientului poetic sigiliul autenticului uman și social. Imaginile de față, furate ani de-a rîndul Deltei Dunării, sînt tot aitea căutări și adevăruri ale unei comunități spiritual-vegetale, contopire care oferă omului de aici, ca și vizitatorului, nu numai postura atracției turistice ci, în primul rînd, demonstrația umanității realizate într-un climat de muncă, frumusețe și reflexivitate.

Printr-un asemenea album de autor — adevărată expoziție între două coperte — Editura Meridiane confirmă posibilități redacționale și tehnice (minus încă, poate, reproducerea color) a căror proliferare este de așteptat. Izbinda este însă, în primul rînd, a artistului, a acestui vrăjitor inteligent al retinei de celuloid, care este Dan Grigorescu.

MIHAI NEGULESCU

DINU SĂRARU CRONICA TEATRĂLĂ

Tablouri dintr-un „spectacol”

Intenția mea — izvorînd din același neostentit optimism care m-a făcut să visez deschiderea solemnă a stagiunii teatrale la 15 septembrie — de a vorbi în cronica de astăzi despre sălile de teatru bucureștene, s-a izbit cu brutalitate de o realitate a cărei surprinzătoare originalitate se lasă greu descriasă.

Bulversanta imagine care ni s-a oferit, a lîmpii de la sine prezența unui foto-reporter și iată, cronica de față, își reduce pretențiile la comentarea „tablourilor” surprinse pe peluclă dintr-un spectacol la care nu ne așteptăm.

„Zelul edililor” al celor care ne obisnuiseră cu desfundarea străzilor bucureștene odată cu venirea toamnei, dintr-o plăcere, parcă, a sanitarilor” supuse intemperiei pare să-i fi găsit, în sfîrșit, în sălile de teatru, un loc mai ferit.

Cinci din cele opt teatre dramatice bucureștene sînt cuprinse încă, la această oră, de febra paralizantă a renovărilor, sub privirile mai mult sau mai puțin dezarmate, melancolice sau numai îngîndurate ale colectivelor de actori, regizori și scenografi.

Vacanța teatrală amenință, așadar, să se prelungească, datele ei finale rămînd încă, cel puțin pentru unele teatre, de domeniul incertitudinii.

Puse în situația tragi-comică a chiriasului grăbit al lui Topiceanu ele se pregătesc să fredoneze tristul refren: „Rămii să nătoasă cucușă, că-mi iau geamantanul și plec”. În? Pentru că refrenul va trebui, prin forța lucrurilor, să ia proporțiile numărului de spectatori, cîntînd în paginile presei, în fiecare zi, noul loc de spectacol, de fiecare dată altul, al Teatrului Mic, al Teatrului C.F.R. Giulești, al Teatrului Tîndărică.

Cum se vede în tabloul cu nr. 1, Teatrul Mic a fost cuprins în întregime de schele, constructorii promițînd retragerea abia în luna ianuarie 1968! Directorul excelentului teatru învoca unii colaboratori al nostru, contractul încheiat cu Constructorul și potrivit căruia, pentru a-și fi putut deschide stagiunea la timp, ar fi trebuit să și-o încheidă în ianuarie trecut! Despre pregătirea stagiunii în curs, Penculescu pomenea cu învidie Teatrul C.F.R. Giulești care... „are totuși niște camere unde repetă”.

Film

Filozofia omului

Chiar și pentru cei care cunosc filmele semnificative ale timpului mai mult din auzite sau din citite, un lucru devine imediat clar: autorii acestor filme iau în considerare problemele centrale ale omului contemporan și se pronunță în legătură cu ele. Unii, în mod programatic, alții fugind de orice tentație moralistă, lăsînd ca adevărul sau adevărurile la care ajung să se dezvăluie de la sine, să crească natural din pîmînta narativă. Pentru cei mai mulți, dacă nu pentru toți marii cinești contemporani, omul este un obiect de cercetare ontologică. Scrutarea are loc subiectiv, autobiografic, omul analizează confundîndu-se cu însăși individualitatea regizorului-creator, dar foarte adesea obiectiv, într-un context social evident. Bineînțeles, filozofia persoanei poate fi elaborată — și în film — „fie plecînd de la supozitia că modul de-a acționa și destinul omului, și prin urmare existența sa, constituie realizarea unor propoziiți și planuri eteronome, extraumane, fie plecînd de la premisa că existența umană și opera omului însuși, constituind astfel o realitate autonomă, care trebuie să fie punctul de plecare al oricărei considerații cu privire la om” (Adam Schaff, Filozofia omului).

(Adam Schaff, Filozofia omului). În termenii, primul punct de vedere (idealist) consideră esența ca un lucru ce precede existența, iar cel de al doilea (materialist) pleacă de la existența, singura din care poate fi extrasă esența. Autorii ca Bergman sau Fellini, bunăoară, sînt evident mai apropiați de prima concepție și nu e o întîmplare că ei fixează problemele centrale ale omului contemporan (occidental) în solitudine și incomunicabilitate, în egoism și în angoasă. Bergman își însușește și prelucurează — după cum observă Aristarco (în Dizolvarea rațiunii). Cuvîntare despre cinematograful — confesiunea lui Thomas Wolfe: „Propriul meu sentiment al vîlștii se întemeiază pe solida convingere că solitudinea nu e deloc un lucru rar sau

singular, ceva particular numai mie și citorva oameni însingurați, ci faptul ineluctabil, central, al existenței umane”. La fel gîndeste și Fellini, referîndu-se la filmul său Le Strada: „Răul nostru, al oamenilor moderni, e solitudinea, iar aceasta începe din adîncuri, de la rădăcinile ființei...” Pentru a depăși acest impas, oamenii apelează, în viziunea lui Fellini, la grație (divină), la miracol (ca în Le dolce vita), așteaptă, în orice caz, să se întîmple o minune salvatoare.

Răul nostru, al oamenilor moderni, e solitudinea, iar aceasta începe din adîncuri, de la rădăcinile ființei... Pentru a depăși acest impas, oamenii apelează, în viziunea lui Fellini, la grație (divină), la miracol (ca în Le dolce vita), așteaptă, în orice caz, să se întîmple o minune salvatoare. Important e, însă, că și în filmele lui Fellini — orice s-ar spune — „cure singele istoriei”, așa cum vrea Luchino Visconti: „Cheia de boltă a stărilor sufletești, a psihologilor și conflictelor este așadar, pentru mine, cu precădere socială, chiar dacă concluziile la care ajung sînt doar umane și privesc în mod concret indivizi luați în parte”. Antonioni și putea fi situat, din acest punct de vedere, între cei doi colegi ai săi: „Ce anume îl frîmîntă și-l mîină înainte pe omul modern? — se întîmplea autorul Strigătușii. — Care sînt, înăuntrul lui, rezonanțele a tot ce s-a întîmplat sau se întîmplea în lume?”

Cu „noul val” francez, lucrurile se modifică întrucîtva, deoarece majoritatea autorilor acestui „stil” limitează problemele omului, ale existenței umane, aproape exclusiv la raporturile sexuale („după prăbușirea ideilor”). Patul ca scenă a vîlștii exclamă un critic, după ce reproduce interpretarea dată de Jean Luc Godard filmului Hiroshima mon amour: „Pînă acum, acest film a fost mereu privit din punctul de vedere al Emmanuelle Riva. De prima dată cînd l-am văzut, l-am considerat, dimpotrivă, din punctul de vedere al japonezului. Iată, e un ins care se culcă cu o femeie. Nu există nici un motiv pentru ca acest lucru să continue toată viața. Dar japonezul zice: ba da, există un motiv. Și încearcă s-o convingă pe femeie să se culce din nou cu el. De aici începe filmul, al că-

ru subiect este: poate, oare, să reinvie iubirea?”

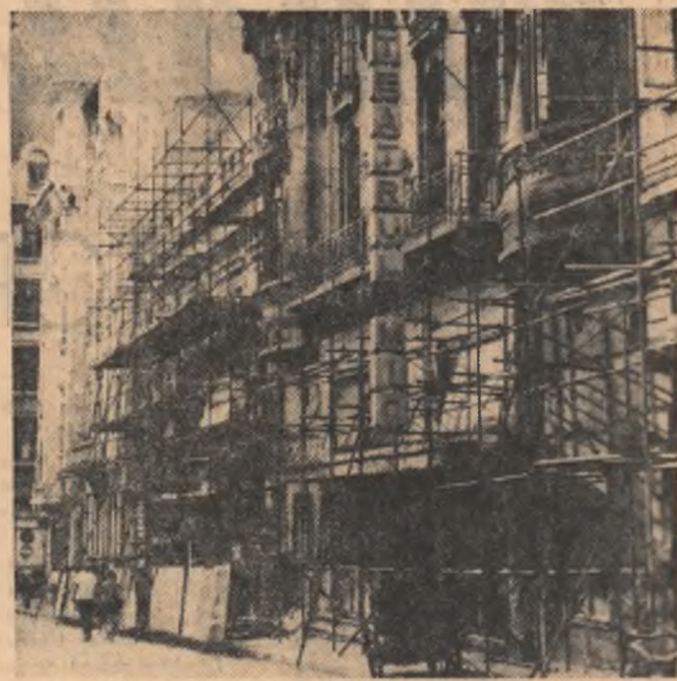
Nu sînt în intenția noastră să ne pronunțăm, asupra răspunsurilor — uneori discutabile, în ciuda excelenței artistice — pe care le dau cineștii occidentali întrebărilor fundamentale (sau considerate de ei ca fundamentale) în legătură cu omul și cu condiția sa actuală, modernă. Am vrut, în schimb, să subliniem faptul că toți cineștii de valoare își pun astăzi — într-un fel sau altul — asemenea întrebări esențiale. Toți sînt interesați cu pasiune și cu vigoare — cum observă Antonioni — „să privească înăuntrul omului, să afle ce sentimente îl animă și ce gînduri, în drumul său spre fericire sau spre nefericire sau spre moarte”.

Ce se întîmple, într-o asemenea perspectivă, la noi, în cinematografia noastră? Ce întrebări în legătură cu omul, cu subiect ontologic, ridică filmele noastre și, prin ele, autorii, regizorii și scenariștii? Nu se poate nega, ca atitudine de bază, unamismul cineștilor noștri. Și ei se arată, desigur, preocupăți să ajungă la sufletul omului, să-l intuiască frîmîntările și mișcările interioare. Cu toate acestea, avem foarte puține filme care să cuprîndă și să exprime fizionomia morală a contemporanilor. Explicația e destul de simplă: cineștii noștri nu atacă problemele de centru ale omului din societatea românească, mărîntîndu-se îndeosebi în chestiuni periferice, ocazionale, nesemnificative, cărora se străduiesc din răspuțeri, apoi, să le dea tîlc de generalitate. Dar care sînt, în definitiv, problemele de centru, la noi, într-o societate socialistă? Simplificînd mai mult ori mai puțin, am zice că problemele sunt mereu aceleași, sînt vechile și străvechile probleme ale omenirii. Fiindcă are dreptate gînditorul marxist Adam Schaff cînd scrie: „Filozofia persoanei umane se extinde, de fapt, la problema eticii în înțelesul ei tradițional, constituind premisele analizii și soluțiilor lor. După părerea mea, pentru a activa postulatul dezvoltării eticii marxiste trebuie să-l precizăm limpede în spiritul filozofiei umane, luată în sens larg”. Adevărul acesta a fost deseori neglijat de cineștii noștri, care l-au înlocuit sau, mai bine zis, l-au confundat cu necesitatea „revendicării unui moralism marxist, care să constituie un nou cod de imperativitate și interdicții apt să la locul decalogului”. Or, urmînd mereu raționamentul fi-

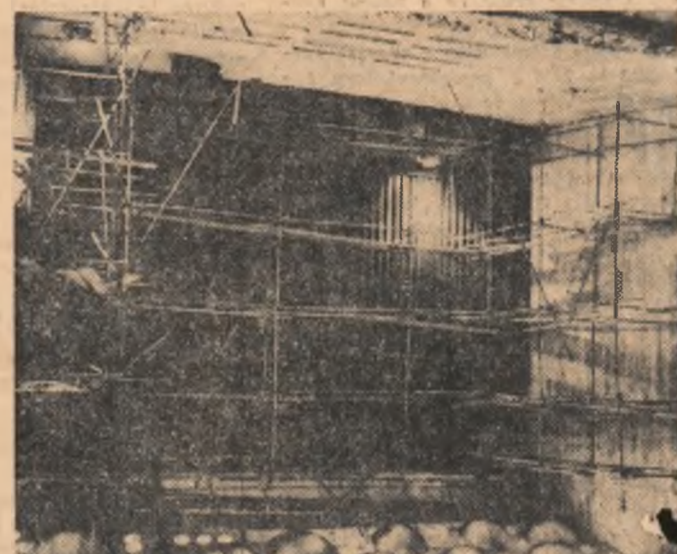
lozofului polonez, lucrurile stau altminteri: toate părțile integrante ale marxismului, filozofia, economia politică, concepția politico-socială, tînd spre realizarea fericirii umane. În cadrul marxismului, însă, teoria fericirii dobîndeste o formă particulară, nu de reflectare abstractă asupra conceptului de fericire și a componentelor sale, ci asupra ideii revoluționare a unei transformări rapoartelor sociale, capabilă să înlănească apariția unor condiții mai bune pentru o viață fericită și pentru a elimina obstacolele sociale, care-i împiedică de oameni să fie fericiti. Și încă o observație acută: „Socialismul marxist consideră problema fericirii individuale din latura ei negativă, adică analizează piedicile ce stau în calea obținerii fericirii umane și modul de a le depăși. Aceasta e interpretarea care dă cele mai însemnate rezultate pozitive, pe planul realității”. E vorba, așadar, de o teorie originală a fericirii, de fapt de o „teorie a condițiilor sociale ale fericirii individuale”.

Iată, schițată sumar, o problematică fundamentală pe care trebuie s-o abordeze frontal cinematograful nostru. Care e raportul dintre individ și societate în realitatea noastră socialistă? Ce oferă societatea individului și invers? Cum „condițiile sociale” ale fericirii personale sînt, rînd pe rînd și progresiv, satisfăcute? Ce fenomene sau manifestări pot amîna, vremelnice, satisfacerea lor? Care e raportul dintre condițiile sociale și condițiile individuale (psihologice, temperamentale etc.) ale împlinirii omului, la noi? Se va spune că toate acestea, sînt prea frumoase enunțuri teoretice: adevărat, dar ele fac parte din îndatoririle noastre de critici. Noi trebuie să așezăm această ogîndă a principilor și exigentelor, acest „memento” ideologic și estetic, în fata cineștilor, pentru ca ei să-și poată măsura resursele, capacitatea de concretizare în opere de artă.

Unamismul cinematografului nostru socialist, credem, poate să dea o replică — pe măsura progresului din realitate — unamismului marilor realizatori din apus, care pun omul în centrul preocupărilor lor consecutive. Cineștii români au chemarea și îndatorirea să demonstreze, prin opere de anvergură, că solitudinea și angoasa omului contemporan pot fi depășite, că existența umană poate fi privită și din alte unghiuri decît acela al sexualității sau al violenței s.a.m.d. Societatea pe care ne-o durăm, avînd

„TEATRUL MIC” așteaptă!

„TEATRUL C.F.R.-GIULEȘTI” așteaptă!

Aici a fost „TEATRUL TÂNDARICĂ”

ca tîntă principală fericirea oamenilor, oferă o multitudine de elemente și de motive în acest sens. Stă în puterea și libertatea realizatorilor să le observe, să le analizeze și să le organizeze estetic în opere de artă cinematografică. „Chintesența socialismului științific — conchide Schaff — este unamismul său, în timp ce chintesența unamismului este concepția despre fericirea individuală”. Ce mai așteptăm pentru a da și un chip filozofic acestor postulate? Nu prin rațiuni periferice și meschine, nu prin incidente și pseudoconflicte de producție și administrație, nu prin ocolirea, ci prin apropierea francă, frontală, de filozofia omului contemporan de la noi? Ideile și sentimentele mi-deuna la opere minore, și, dimpotrivă, capodoperele au avut la temelie idei și sentimente mari. Importante, centrale. E timpul ca și cinematograful nostru să asimileze și să dezvolte asemenea învățături ale istoriei artelor.

FLORIAN POTRA

COMITETUL DE REDACȚIE

- GHEORGHE ACHIȚEI (redactor-șef adjuncți)
- ION DODU BALAN (redactor-șef adjuncți)
- GICA IUTEȘ
- AUREL MARTIN
- MIHAI NEGULESCU (secretar general de redacție)
- DINU SĂRARU
- VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentare grafică STEFANA BARBUR